សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់និងសោភ័ណភាព ខណ្ឌចំការមន

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី ០២ ខែ មេសា ឆ្នាំ២០១៨ ដល់ថ្ងៃទី ៣១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ២០១៨

រៀបរៀងដោយ

និស្សិតឈ្មោះ៖ **កញ្ញា ហុង ដានេ**

កញ្ញា លី សុជាតា

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ៖

បណ្ឌិត ហាប់ ផល្លី

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ

ជំនាន់ទី ១៨

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៤

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០១៨

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំទាំងពីររូបឈ្មោះ **ហុង ដានេ** និង **លី សុជាតា** ជានិស្សិតនីតិសាស្រ្តជំនាន់ទី ១៨ នៃសាកលវិទ្យាល័យនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច ។

យើងខ្ញុំទាំងពីរ សូមអោនកាយគោរពធ្វើការថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ អ្នកមានគុណទាំងពីរ ដែលបានផ្តល់កំណើត និងយកចិត្តទុកដាក់ចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាដោយផ្តល់ភាពកក់ក្តៅ សេចក្តីស្រលាញ់ មេត្តា ករុណា និង អប់រំទូន្មានប្រៀនប្រដៅកូនប្រកប ដោយព្រហ្មវិហារធមិ ឱ្យកូនប្រព្រឹត្តខ្លួនតាមគន្លងល្អៗ ដើម្បីរស់នៅក្នុងសង្គម ព្រមទាំងការទំនុកបំរុងខាងស្មារតី និងឧបត្ថម្ភជាថវិការ សំភារៈ ដល់ការរៀនសូត្រតាំងពីមត្តេយ្យសិក្សារហូតដល់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ ។

យើងខ្ញុំទាំងពីររូប សូមធ្វើថ្លែងអំណរគុណបំផុតចំពោះ **ឯកឧត្តមសាកលវិទ្យាធិការ** ដែលបានផ្តល់លទ្ធភាពឲ្យយើងខ្ញុំបានបន្តការសិក្សានៅក្នុងសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្តនិងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច និងជាពិសេសបានផ្តល់ឱកាសដល់យើងខ្ញុំទាំងពីររូប អាចចូលរួមសរសេរសារណាបញ្ចប់ឆ្នាំសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនេះ។

ហើយយើងខ្ញុំទាំងពីរ ក៏សូមធ្វើការថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ចំពោះសាស្រ្តាចារ្យ **ហាប់ ផល្លី** ដែលលោកគ្រូ បានចំណាយពេលយ៉ាងមានតម្លៃខិតខំពន្យល់ ណែនាំ ចែករំលែកបទពិសោធន៍ល្អៗ ជួយកែសម្រួលអក្ខរាវិរុទ្ធ និងការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍យ៉ាងច្រើននៅក្នុងអត្ថបទនេះ ដើម្បីជួយជំរុញឲ្យសារណារបស់យើងខ្ញុំទាំងពីររូបសម្រេចបានជាលទ្ធផល។

ជាទីបញ្ចប់នេះ យើងខ្ញុំទាំងពីររូប សូមគោរពជូនពរចំពោះថ្នាក់ដឹកនាំ បុគ្គលិក និងសាស្រ្តាចារ្យនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ឲ្យមានសុខភាពល្អ និងទទួលបាននូវភាពជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ចជានិរន្តរ៍។

អារម្ភកថា

អស់រយៈពេល៤ឆ្នាំ ដែលយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់បានចូលមកសិក្សានៅក្នុង **សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច** ដែលជាគ្រឹះស្ថានអប់រំសាធារណៈរបស់រដ្ឋ។ នៅក្នុងសាកលវិទ្យាល័យនេះ គឺពិតជាសាកលវិទ្យាល័យមួយដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ព្រោះសំបូរទៅដោយសាស្ត្រាចារ្យល្បីៗ ដែលមានបទពិសោធន៍គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្ហាត់បង្រៀន និងណែនាំសិស្សនិស្សិតឲ្យយល់ច្បាស់ពីជំនាញ ដែលសិស្សនិស្សិតបានជ្រើសរើសយកមកសិក្សា ក្នុងនោះដែរ ចំពោះជំនាញដែលយើងខ្ញុំទាំងពីរ បានជ្រើសរើសយកមកសិក្សានោះ គឺជំនាញផ្នែកនីតិសាស្ត្រ។

ក្នុងការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ ផ្នែកនីតិសាស្ត្រ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច យើងខ្ញុំទាំងពីរពិតជាមានក្តីសោមនស្សរីករាយជាខ្លាំង ដោយយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ទទួលបាននូវចំនេះដឹងជាច្រើន ទាំងផ្នែកទ្រឹស្តី និង ការអនុវត្តនៅក្នុងផ្នែកនេះ។ ដោយចំណេះដឹងដែលទទួលបាននេះហើយ ក៏បានជំរុញឱ្យ ពួកយើងខ្ញុំធ្វើការសម្រេចចិត្តជ្រើសរើសយកការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានេះឡើង ដោយជ្រើសរើសយកប្រធានបទ "**ការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់និងសោភ័ណភាពខណ្ឌចំការមន**" នេះមកធ្វើជាប្រធានបទក្នុងការស្រាវជ្រាវ ដើម្បីធ្វើជាជំនួយស្មារតី ក៏ដូចជាឯកសារសិក្សាបន្ថែមសម្រាប់និស្សិតជំនាន់ក្រោយ អ្នកស្រាវជ្រាវ ឬអ្នកដែលចង់ស្វែងយល់ពីការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់ និងសោភ័ណភាពរបស់ខណ្ឌចំការមន ។

យ៉ាងណាមិញការស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទនេះ គឺនៅមានចំនុចខ្វះចន្លោះ ទាំងពាក្យពេចន៍ និងអត្ថន័យខ្លឹមសារ អាស្រ័យដូចនេះសូម លោកគ្រូ អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ សិស្សនិស្សិត និងមិត្តអ្នកអានទាំងអស់ មេតាខន្តីអភ័យទោសដល់ការស្រាវជ្រាវរបស់ក្រុមយើងខ្ញុំផង ហើយក្រុមយើងខ្ញុំមានសេចក្តីរីករាយយ៉ាងក្រៃលែង ក្នុងការទទួលនូវយកការរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាបនាពីសំណាក់ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ សិស្សនិស្សិត និងមិត្តអ្នកអានទាំងអស់ ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការកែលម្អកិច្ចការស្រាវជ្រាវមួយនេះអោយមានភាពល្អប្រសើរ។

សូមអរ

គុណ!

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១៖ ការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់ខណ្ឌចំការមន

១.១. ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃរាជធានីភ្នំពេញ ៣

១.១.១.កត្តាដែលនាំឱ្យមានការរៀបចំខណ្ឌចំការមនឱ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់ ៥

១.១.១.១.កត្តាកំណើនប្រជាជន ៦

១.១.១.២.កត្តាចរាចរណ៍ ៦

១.១.១.៣.កត្តាសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ សាធារណៈ..៧

១.១.២.រចនាសម្ព័ន្ធខណ្ឌចំការមន ៧

១.២. ទិដ្ឋភាពគតិយុត្តិនៃការរៀបចំខណ្ឌ និងទិសដៅអភិវឌ្ឍក្នុងខណ្ឌនាពេលអនាគត ... ៩

១.២.១.បច្ចុប្បន្នភាពនៃការរៀបចំខណ្ឌចំការមន.. ៩

១.២.១.១.ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចក្នុងខណ្ឌចំការមន ១០

១.២.១.១.១.ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវថ្នល់.. ១០

១.២.១.១.២.សិប្បកម្ម ឧស្សាហកម្មធុនតូច និងមធ្យម.. ១១

១.២.១.២.ស្ថានភាពសង្គមកិច្ចក្នុងខណ្ឌចំការមន ១២

១.២.១.២.១.ការងារអប់រំ ១២

១.២.១.២.២.ការងារសុខាភិបាល ១៣

១.២.១.៣.ស្ថានភាពនៃការប្រើប្រាស់ដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន ១៣

១.២.១.៣.១.ការងារគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងសំណង់ ១៣

១.២.១.៣.២.ការងារបរិស្ថាន ១៤

១.២.២.ទិសដៅនិងយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍក្នុងខណ្ឌចំការមននាពេលអនាគត.. ១៥

១.២.២.១.ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ១៥
១.២.២.២.ផ្នែកសង្គមកិច្ច ១៥
១.២.២.៣.ផ្នែកគ្រប់គ្រងដីធ្លី ធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន ១៥
១.២.២.៤.ផ្នែករដ្ឋបាល និងសន្តិសុខ ១៦

ជំពូកទី២៖ សោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន

២.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន និងយន្តការក្នុងការរៀបចំសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន ១៧

២.១.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន ១៧
២.១.១.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលទឹក ដី និងខ្យល់ ១៨
២.១.១.១.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលទឹក ១៨
២.១.១.១.២. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដី ២០
២.១.១.១.៣. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលខ្យល់ ២១
២.១.១.២. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំណល់រឹង រាវ និងសំឡេង ២៤
២.១.១.២.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំណល់រឹង ២៤
២.១.១.២.២. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំណល់រាវ ២៦
២.១.១.២.៣. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំឡេង ២៧

២.១.២. យន្តការក្នុងការរៀបចំសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន ២៩
២.១.២.១. ការរៀបចំបណ្តាញខៀវ និងបណ្តាញបៃតង ២៩
២.១.២.១.១. បណ្តាញខៀវ ២៩
២.១.២.១.២. បណ្តាញបៃតង ២៩
២.១.២.២. វិធានការការពារ និងបញ្ហាប្រឈមក្នុងការអភិវឌ្ឍបរិស្ថាន ៣០
២.១.២.២.១.វិធានការការពារទាក់ទងនឹងបរិស្ថាន ៣០
២.១.២.២.២. បញ្ហាប្រឈមក្នុងការអភិវឌ្ឍបរិស្ថាន ៣១

២.២. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលបរិស្ថាន ៣១

២.២.១. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលទឹក ដី និងខ្យល់ ៣២

២.២.១.១. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលទឹក... ៣២

២.២.១.២. វិធានការដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដី ៣៣

២.២.១.៣. វិធានការដោះស្រាយចំពោះការបំពុលខ្យល់ ៣៣

២.២.២. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដោយសំណល់រឹងរាវ និងសំឡេង ... ៣៤

២.២.២.១.វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដោយសំណល់រឹងរាវ ៣៤

២.២.២.១.១. សំណល់រឹង ៣៥

២.២.២.១.២. សំណល់រាវ ៣៦

២.២.២.២. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដោយសំឡេង ៣៧

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន ៣៨

អនុសាសន៍.. ៣៩

គន្ថនិទ្ទេស

សេចក្តីផ្តើម

ក្រោយពីបានឆ្លងកាត់សង្គ្រាមស៊ីវិលអស់ជាច្រើនទសវត្សន៍មក ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបាននឹងកំពុងធ្វើដំណើរលើផ្លូវដ៏វែងឆ្ងាយមួយ ក្នុងកិច្ចការស្តា និងអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិឡើងវិញ។

បើធ្វើការប្រៀបធៀប រាជធានីភ្នំពេញបច្ចុប្បន្ននេះ ទៅនឹងអតីតកាល គឺនឹងឃើញថាទាំងវិស័យ

កសិកម្ម ឧស្សាហកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម សេវាកម្ម ពិសេសវិស័យនគរូបនីយកម្ម គឺមានការរីកចម្រើនខ្លាំងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ។រីឯនៅតាមដងផ្លូវមាននូវសំណង់អគារធំៗ ខ្ពស់ៗជាច្រើនបាននឹងកំពុងលេចរូបរាងឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ។ ក្រៅពីនេះក៏មានការសាងសង់ ស្ពាន ស្ថាប័នរដ្ឋនិងឯកជន ការជួសជុលស្តារប្រព័ន្ធលូ ផ្លូវថ្នល់ក៏មានក្រាលកៅស៊ូ និងស៊ីម៉ង់ត៍ ដើម្បីផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការធ្វើដំណើរផងដែរ។

ប្រទេសកម្ពុជាសព្វថ្ងៃ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងអតីតកាល គឺឃើញថាមានការអភិវឌ្ឍជាងមុន តែបើប្រៀបធៀបជាមួយបណ្តាប្រទេសជិតខាងដូចជាថៃ វៀតណាមជាដើមនោះ កម្ពុជានៅមានភាពខ្វះចន្លោះនៅឡើយ ហើយជាការទាមទារឱ្យមានការអភិវឌ្ឍបន្ថែម។ ទន្ទឹមនឹងការអភិវឌ្ឍនេះក៏មាននូវជាបញ្ហាចោទឡើងមួយចំនួនពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាសណ្តាប់ធ្នាប់ សោភ័ណភាពផងដែរ។

ចំណែកគោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវពាក់ព័ន្ធនឹងប្រធានបទ "ការរៀបចំខណ្ឌចំការមនឱ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់ និងសោភ័ណភាព"វិញ គឺដោយសារ ទីមួយចង់យល់ដឹងបន្ថែមពីបច្ចុប្បន្នភាព និងដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងការរៀបចំខណ្ឌឱ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់ និងសោភ័ណភាព និង ទីពីរគឺវិធានការការពារនិងបញ្ហាប្រឈមក្នុងការអភិវឌ្ឍបរិស្ថានក្នុងខណ្ឌ។

នៅក្នុងប្រធានបទសារណានេះនឹងធ្វើការបែងចែកជា២ជំពូក។ ជំពូកទី១ បង្ហាញពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃរាជធានីភ្នំពេញ និងទិដ្ឋភាពគតិយុត្តិនៃការរៀបចំខណ្ឌចំការមន។ រីឯជំពូកទី២ លើកឡើងពីហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន និងយន្តការក្នុងការរៀបចំសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន និង វិធានការគតិយុត្តិដោះស្រាយចំពោះការបំពុលបរិស្ថាន។

ជំពូកទី១៖ ការរៀបចំសណ្ដាប់ធ្នាប់ខណ្ឌចំការមន

មុននឹងឈានចូលដល់ការរៀបរាប់ពីការអភិវឌ្ឍ និងការរៀបចំក្នុងខណ្ឌចំការមន ដំបូងគួរស្វែងយល់ពីប្រវត្តិខ្លះៗនៃការរៀបចំក្រុងដំបូងគេបង្អស់នៅលើសកលលោកជាមុនសិន។ ចំពោះការរៀបចំទីក្រុងដំបូងគេបង្អស់នេះ គឺមានការលើកឡើងពីមជ្ឈដ្ឋានផ្សេងៗគ្នា។ នៅក្នុងនោះមតិទីមួយលើកឡើងថាទីក្រុងចំណាស់ជាងគេ គឺទីក្រុង Damascus នៃប្រទេសស៊ីរី និងមតិទីពីរថាជាទីក្រុង Faiyum ប្រទេសអេហ្ស៊ីប ។

ចំពោះការលើកឡើងទីមួយគឺ ទីក្រុង Damascus នៃប្រទេសស៊ីរី ដែលត្រូវបានមនុស្សលើសកលលោកជឿថាជាទីក្រុងចំណាស់បំផុត ដែលបន្តវត្តមាននៅលើផែនដីមកទល់នឹងបច្ចុប្បន្ន។ ភស្តុតាងជាច្រើនត្រូវបុរាណវិទូលើពិភពលោករកឃើញជាបន្ទាប់ និងអះអាងថាជាទីក្រុងមានអាយុកាលយ៉ាងហោចណាស់ ៨,០០០ ដល់ ១០,០០០ឆ្នាំមុនគ្រឹស្តសករាជ ស្ថិតក្នុងភាគខាងត្បូងឆៀងខាងលិចប្រទេសស៊ីរី។ ទីក្រុងនេះមានផ្ទៃក្រឡាសរុប ១០៥ គីឡូម៉ែត្រការ៉េ ជាទីក្រុងធំបំផុតក្នុងប្រទេសស៊ីរីធ្លាប់មានឈ្មោះជាអារ៉ាប់ថាទីក្រុងផ្កាម្លិះ ហើយកាលពីឆ្នាំ២០០៨ ត្រូវបានប្រកាសជារដ្ឋធានីនៃវប្បធម៌ពិភពអារ៉ាប់ទាំងមូលតែម្តង។[1]

ចំពោះការរៀបចំក្រុងវិញ ដោយសារទីក្រុង Damascus មានភូមិសាស្ត្រអំណោយផលបានក្លាយជាតំបន់វប្បធម៌ និងពាណិជ្ជកម្មសំខាន់ ពីតំបន់អាស៊ី ទៅបស្ចឹមប្រទេស។ តាមការស្រាវជ្រាវគេបានរកឃើញថា ទីក្រុង Damascus នៅសម័យនោះគឺមានស្ថាបនា ផ្សារ សំណង់ អគារដូចជាវិហារសាសនាធំៗជាច្រើន និងមន្ទីរពេទ្យដែលធ្វើឡើងតាមបែបបទរ៉ូម៉ាំងជាដើម។[2]

រីឯការលើកឡើងមួយវិញទៀត ទីក្រុងចំណាស់ជាងគេ គឺទីក្រុង Faiyum និង ត្រូវបានរកឃើញនៅអំឡុង ៤០០០ឆ្នាំមុនគ.ស ជាទីក្រុងដែលចាស់ជាងគេបំផុតនៅប្រទេសអេហ្ស៊ីប។ ទីក្រុងនេះត្រូវបានគេរកឃើញថាមានផ្សារធំៗជាច្រើនកន្លែងងូតទឹកនិងវិហារឥស្លាមជាដើម។ លើសពីនេះ ក៏មាននូវប្រឡាយទឹកមួយគេហៅថា Bahr Yussef ហូរតាមបណ្តោយទីក្រុង និងមានផ្ទះជាច្រើនសង់ជាជួរនៅតាមច្រាំងទន្លេ ព្រមទាំងមានស្ពានពីរកាត់ទន្លេមួយក្នុងចំណោមនោះតភ្ជាប់ពីផ្លូវធំទៅ

[1] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៩ មេសា ២០១៨ https://theculturetrip.com/middle-east/lebanon/articles/the-10-oldest-cities-in-the-world/ ។

[2] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ មេសា ២០១៨http://islamic-arts.org/2011/damascus-history-arts-and-architecture/។

កាន់ផ្សារនៅក្នុងក្រុង។ ជនជាតិក្រិក នៅសម័យនោះបង្ហាញអំពីការគោរពបូជាសត្វក្រពើ ហើយរក្សានូវបឹង Moeris ជាទីសក្ការ។ រីឯចំកណ្តាលទីក្រុង គឺមានកសាងនូវប្រឡាយទឹកដែលមានរហាត់ទឹកចំនួន៤ជាតំណាងនិមិត្តសញ្ញាជាតិ ។[3]

១.១. ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃរាជធានីភ្នំពេញ

តាមប្រវត្តិពង្សាវតាខ្មែរ ប្រភពដើមរបស់ឈ្មោះរាជធានីភ្នំពេញត្រូវបានបង្កើតឡើង និងរកឃើញដោយលោកយាយពេញ នៅក្នុងឆ្នាំ១៣៧២ ដោយមានឈ្មោះថា វត្តភ្នំដូនពេញ ដែលមកដល់សព្វថ្ងៃត្រូវគេហៅកាត់ថា វត្តភ្នំ។ ចំពោះការបង្កើតរាជធានីភ្នំពេញវិញ ត្រូវបានសាងសង់ជាលើកដំបូង នៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី១៥ ក្នុងអំឡុងរជ្ជកាលព្រះបាទស្រីសុរិយោព័រ(ពញាយ៉ាត) និងលើកទី២ ក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទនរោត្តមក្នុងសតវត្សរ៍ទី ១៩ ទើបបិតបេរមកដល់សព្វថ្ងៃ។[4] មុនសម័យខ្មែរក្រហម គេសង្កេតឃើញថា រាជធានីភ្នំពេញមានការរីកចម្រើនខ្លាំង ពិសេសសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមតែម្តង ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយការរីកចម្រើននេះមិនបានស្ថិតស្ថេររហូតនោះទេ។ នៅថ្ងៃទី ១៧ មេសា ១៩៧៥ គឺជាថ្ងៃដែលប្រទេសកម្ពុជាទាំងមូល និងប្រជាជនកម្ពុជាបានធ្លាក់ចូលក្នុងរបបខ្មៅងងឹតគឺរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលដឹកនាំដោយ ប៉ុល ពត។ នាសម័យនោះកម្ពុជា ត្រូវបានប្រែប្រួលទាំងស្រុង ដោយពួកខ្មែរក្រហមបានធ្វើការលុបបំបាត់រូបិយវត្ថុ ការអប់រំ ទ្រព្យសម្បត្តិឯកជន ម៉ូតសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិលពីបរទេស ការគោរពជំនឿសាសនា និងប្រពៃណីវប្បធម៌ខ្មែរ។

សាលារៀន វត្តអារាម វិហារសាសនា សាកលវិទ្យាល័យ ហាងទំនិញ និងអគាររដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានបិទទ្វារ ឬក៏ប្រែក្លាយទៅជាគុក ក្រោលគោ ជំរំអប់រំកែប្រែ និងជង្រុកស្រូវ។[5] ពេលនោះរាជធានីភ្នំពេញ ត្រូវបានគេឲ្យឈ្មោះថាជាទីក្រុងខ្មោចដោយសារតែគ្មានពលរដ្ឋណារស់នៅ ក្រៅតែពីកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម កងទ័ព និងកម្មករប្រមាណ ៤ពាន់នាក់ប៉ុណ្ណោះ។[6] ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ របបគ្រប់គ្រងដ៏យង់ឃ្នងនេះ មិនបាននៅស្ថិតស្ថេរយូរអង្វែងនោះទេ ដោយរបបនេះត្រូវបានដួលរលំទៅវិញនៅថ្ងៃទី ០៧ មករា ១៩៧៩ដែលជាថ្ងៃដែលទីក្រុងភ្នំពេញត្រូវរំដោះបានទាំងស្រុងនិងជាថ្ងៃបើកទំព័រថ្មីនៃប្រវត្តិសាស្ត្រ។

[3] អ៊ុន សកក្កដា, "នីតិនគរូបនីយវិទ្យា" (សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច, ២០១២), ១។

[4] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២១ មេសា ២០១៨http://phnompenh.gov.kh/phnom-penh-city/history ។

[5] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២១ មេសា ២០១៨https://www.slideshare.net/khmer-sacrifice/1975-1979 ។

[6] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២១ មេសា ២០១៨https://www.rfa.org/khmer/multimedia/after-khmer-rouge-11092017202904.html ។

ក្រោយពីថ្ងៃរំដោះ ដោយសារប្រទេសទើបតែងើបរួចពីសង្គ្រាម ទីក្រុងភ្នំពេញ និងបណ្ដាខេត្តនានា ក្នុងប្រទេសទាំងមូលទទួលរងនូវការបំផ្លាញខ្ទេចខ្ទី ដែលធ្វើឱ្យប្រជាជនរស់នៅក្នុងសភាពលំបាកលំបិនជាខ្លាំង។ បញ្ហាដែលចោទឡើង ក្រោយការវាយរំលំរបប ប៉ុល ពត មានជាច្រើនឥតគណនា។ ក្រៅពីការកសាង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌ឡើងវិញដោយចាប់ផ្ដើមពីសូន្យ របបថ្មីត្រូវធ្វើឱ្យប្រជាជនដែលនៅសល់ពីការសម្លាប់រង្គាលក្នុងរបប ប៉ុល ពត រស់រានមានជីវិតឡើងវិញ។[7] ភារកិច្ចបន្ទាន់បំផុត បានចោទមានឡើងចំពោះសង្គមជាតិ នាសម័យនោះ គឺ សេចក្ដីអត់ឃ្លាន ការខ្វះខាតស្បៀងអាហារ ខ្វះថ្នាំព្យាបាល។ល។ ដែលក្រុមប្រឹក្សាប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជាត្រូវតែតស៊ូជំនះឱ្យខាងតែបាន។[8]

ក្នុងសភាពការណ៍ដ៏តានតឹងនេះ ប្រទេសកម្ពុជាក៏បានទទួលជំនួយពីបណ្ដាប្រទេសផ្សេងៗ ដែលមានជាស្បៀងអាហារ សម្ភារៈប្រើប្រាស់ ថ្នាំសង្កូវ ឧបករណ៍ផលិតកម្ម វត្ថុធាតុដើម ដែលជាជំនួយក្នុងការចាប់ផ្ដើមនូវសកម្មភាពផលិតកម្មឧស្សាហកម្ម សិប្បកម្ម កសិកម្ម ដែលជាជំហានដំបូងនៃជីវិតសេដ្ឋកិច្ចសង្គម។[9] ចូលដល់ឆ្នាំ១៩៨០ កម្ពុជាក៏ទទួលបានជំនួយបន្ថែមទៀត ហើយក៏បានចាប់ផ្ដើមស្តារ និងកសាងសង្គមមួយដែលគ្មានហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធខាងសេដ្ឋកិច្ច និងគ្មានហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសង្គមទាំងមូល ឱ្យមានភាពប្រសើរឡើងជាបណ្ដើរៗ ក្នុងនោះវិស័យកសិកម្ម ឧស្សាហកម្ម សិប្បកម្ម សេវាកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម គមនាគមន៍ និងសំណង់ ត្រូវបានគេយកចិត្តទុកដាក់ជាខ្លាំង ហើយប្រជាជន និងរដ្ឋអំណាចបានសហការគ្នាជំនះរាល់ការលំបាកគ្រប់បែបយ៉ាង និងបានកែប្រែសោភ័ណភាព សណ្ដាប់ធ្នាប់ សន្តិសុខ រាជធានីភ្នំពេញដើម្បីឆ្ពោះទៅរកការរីកចម្រើនដូចបណ្ដាប្រទេសដទៃៗទៀតក្នុងតំបន់។

ភ្នំពេញ ស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ខាងត្បូង-កណ្ដាលនៃប្រទេសកម្ពុជា នៅចំណុច ប្រសព្វនៃទន្លេសាប ទន្លេមេគង្គ និងទន្លេបាសាក់ ។ទន្លេទាំងនេះផ្ដល់នូវ ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទឹកសាបនិងទន្លេប្រកបដោយសក្ដានុពលជាធនធានដ៏សំខាន់សម្រាប់លក្ខខណ្ឌបរិស្ថានប្រកបដោយចិរភាព សោភ័ណភាពធម្មជាតិ និងវប្បធម៌ប្រកបដោយភាពចម្រុងចម្រើនសម្រាប់ប្រជាជននៅរាជធានី ភ្នំពេញតាំងពីអតីតកាលរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន។[10]

---

[7] វ៉ាន់ឌី កាអុន, *សុបិន និងការពិត* (ភ្នំពេញ៖ សមាគមកម្ពុជា-អាស៊ី, ២០១២), ២៖ ១០៨។

[8] ឈុន ពហុ, *ប្រវត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសកម្ពុជា (មេរៀនសង្ខេប)* (ភ្នំពេញ, ២០០៤), ១។

[9] ឈុន ពហុ, *ប្រវត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសកម្ពុជា (មេរៀនសង្ខេប)* (ភ្នំពេញ, ២០០៤, ៣។

[10] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២១ មេសា ២០១៨http://phnompenh.gov.kh/phnom-penh-city/facts/។

ភ្នំពេញជារាជធានី និងជាទីក្រុងធំជាងគេបំផុតនៃប្រទេសកម្ពុជាជាមជ្ឈមណ្ឌលសន្តិសុខ នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សម្បត្តិវប្បធម៌ និងការទូត។ បច្ចុប្បន្នរាជធានីភ្នំពេញមានផ្ទៃដីសរុប៦៧៨,៤៦ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា ដែលមានប្រជាជនសរុប ១,៤៩៥,៨៨៨ នាក់ក្នុងឆ្នាំ២០១៤ ដែលត្រូវជា ២៧៨,៧៥២ គ្រួសារ មានដង់ស៊ីតេមនុស្សរស់នៅ ២,១៣២ នាក់ក្នុងមួយគីឡូម៉ែត្រការ៉េ។ ចំណែក ខណ្ឌនៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញវិញ ត្រូវបានបែងចែកជា ១២ខណ្ឌ ៩៦សង្កាត់ ៩០៩ភូមិ។[11]

ខណ្ឌទាំង១២ ក្នុងរាជធានីភ្នំពេញមានដូចជា៖ ខណ្ឌដូនពេញ ខណ្ឌមានជ័យ ខណ្ឌទួលគោក ខណ្ឌដង្កោ ខណ្ឌ៧មករា ខណ្ឌចំការមន ខណ្ឌពោធិ៍សែនជ័យ ខណ្ឌឫស្សីកែវ ខណ្ឌសែនសុខ ខណ្ឌព្រែកព្នៅ ខណ្ឌជ្រោយចង្វា ខណ្ឌច្បារអំពៅ។

ចំពោះវិសាលភាពនៃការស្រាវជ្រាវគ្របដណ្តប់តែចំពោះក្នុងខណ្ឌចំការមនមួយតែប៉ុណ្ណោះ។

១.១.១.កត្តាដែលនាំឱ្យមានការរៀបចំខណ្ឌចំការមនឱ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់

ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការកំណត់ន័យនៃអត្ថបទទាំងមូល ការយល់ពីអត្ថន័យនៃពាក្យមួយចំនួនជាការចាំបាច់។ "សណ្តាប់ធ្នាប់ រួមមានធាតុសំខាន់៣ គឺ សន្តិសុខ ភាពស្ងប់ស្ងៀម និងភាពអនាម័យ។ សន្តិសុខ សំដៅលើការមិនបានប៉ះពាល់បូរណភាពរូបកាយ និងផ្លូវចិត្ត។ ភាពស្ងប់ស្ងៀម សំដៅលើការមិនរំខានដោយសំឡេង ដូចជាការចាក់ភ្លេង ធុងបាស ការបំពងសំឡេងក្នុងកម្មវិធីនានា ការឃោសនា និងភាពអនាម័យសំដៅលើការមិនប៉ះដល់សុខភាព និងសុខុមាលភាពដូចជាក្លិនកខ្វក់សំរាមប្រព័ន្ធលូបង្កន់អនាម័យ ជំងឺឆ្លង" ។[12] រីឯសោភ័ណភាពមានន័យថា ល្អ ហ្មត់ហ្មង។[13]

ចំពោះបុព្វហេតុដែលនាំឱ្យមានការរៀបចំខណ្ឌចំការមននេះ គឺដោយសារខណ្ឌចំការមនជាខណ្ឌមួយក្នុងចំណោមខណ្ឌទាំង ១២ របស់រាជធានីភ្នំពេញ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅចំកណ្តាលរាជធានីភ្នំពេញ មានប្រទល់ខាងកើតជាប់នឹងខណ្ឌច្បារអំពៅ ខណ្ឌដាច់ដោយដងទន្លេបាសាក់ ខាងលិចជាប់នឹងខណ្ឌទួលគោក ខាងត្បូងជាប់នឹងខណ្ឌមានជ័យ ខាងជើងជាប់នឹងខណ្ឌ៧មករា និងខណ្ឌដូនពេញ។

ខណ្ឌចំការមនបានបែងចែកជា ១២សង្កាត់ ៩២ភូមិមានផ្ទៃដីសរុបចំនួន ១០.៥៣០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា មាន ២០,០១១គ្រួសារ រស់នៅ ស្មើនឹងប្រជាជនចំនួន ១០៦,៧៥១

---

[11] ព្រឹត្តិបត្ររដ្ឋបាលរាជធានីភ្នំពេញលេខ១៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦, ៩៥។

[12] សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត ថេង ច័ន្ទសង្វារ, *នីតិរដ្ឋបាលទូទៅ,* រៀបរៀងដោយ ជួប ប៊ិតបេរឬទ្ធិ, (ភ្នំពេញ៖ ២០១២-២០១៣), ៣៥។

[13] ជួន ណាត, *វចនានុក្រមខ្មែរ* (ភ្នំពេញ៖ ១៩៦៧), ១០៦២ ។

នាក់ ក្នុងនោះស្ត្រីមានចំនួន៥៤,៤៧៧នាក់ គិតជាដង់ស៊ីតេប្រជាជនស្មើនឹង ១០,១៣៧.៧៩ នាក់ក្នុងមួយគីឡូម៉ែត្រក្រឡា។[14]

ក្នុងខណ្ឌចំការមនមានហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រាន់ដែលបង្កភាពងាយស្រួលដល់ប្រជាជនរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។ តែបើទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែត្រូវការអភិវឌ្ឍបន្ថែម ដើម្បីឱ្យកាន់តែភាពសំបូរបែប ហើយកត្តាជំរុញឱ្យមានការអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៀតនោះគឺៈ

១.១.១.១.កត្តាកំណើនប្រជាជន

បញ្ហាកំណើនប្រជាជនជាបញ្ហាចំបងមួយដែលកើតមានឡើង មិនមែនមានតែកម្ពុជាទេសូម្បីបណ្តាប្រទេសផ្សេងៗទាំងតំបន់អាស៊ី និងអឺរ៉ុបសុទ្ធតែបានជួបនូវបញ្ហានេះ។ ដោយសារកំណើនប្រជាជនកើតមានរាល់ថ្ងៃជាលក្ខណៈធម្មជាតិផង កំណើនដោយសារចំណាកស្រុកផង និងកំណើនដោយសារតែការបែងចែកសណ្ឋានដីនៃក្រុងថ្មីផងនោះ ក៏បានធ្វើឱ្យទីក្រុងក្លាយជាតំបន់សំបូរមនុស្សរស់នៅច្រើន។ បើធ្វើការប្រៀបធៀបចំនួនប្រជាជននៅឆ្នាំ២០១៦ និង ២០១៧នោះនឹងឃើញថាមានប្រជាជនសរុបក្នុងឆ្នាំ២០១៦ មានត្រឹម ១៥,៧៦២,៣៧០នាក់ប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែទិន្នន័យនេះមានការប្រែប្រួលដល់ ១៦,០០៥,៣៧៣ នាក់ក្នុងឆ្នាំ២០១៧។[15] ដោយមានការកើនឡើងនូវកំណើនប្រជាជនជារៀងរាល់ថ្ងៃបែបនេះហើយ ទើបធ្វើឱ្យទីក្រុងមានភាពចង្អៀតកកស្ទះ។ ដោយហេតុនេះហើយ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះបាន គឺទាមទារឱ្យមានការអភិវឌ្ឍ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងសង្គម ពីព្រោះកាលណាប្រជាជនកាន់តែមានកំណើនតម្រូវការក៏មានការកើនឡើងស្របជាមួយគ្នាដែរ។

១.១.១.២.កត្តាចរាចរណ៍

កត្តាចរាចរណ៍ គឺជាកត្តាមួយដែលនាំឱ្យមានការអភិវឌ្ឍ ហើយកត្តាចរាចរណ៍នេះផ្ទាល់គឺមានទំនាក់ទំនងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធិជាមួយកត្តាទីមួយ កំណើនប្រជាជន។ កាលណាប្រជាជនមានកំណើនខ្លាំងពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ នោះការប្រើប្រាស់នូវយានជំនិះក៏ឃើញថាមានការកើនឡើងស្របគ្នាដែរ។

បច្ចុប្បន្នបញ្ហាកកស្ទះចរាចរណ៍ កំពុងក្លាយជាកង្វល់យ៉ាងខ្លាំងសម្រាប់រាជរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាពលរដ្ឋរស់នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ។ ប៉ុន្តែទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ចំនួននៃអ្នកប្រើប្រាស់រថយន្ត

[14] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ ២០១៨-២០២០, V។

[15] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២២ មេសា ២០១៨http://www.worldometers.info/world-population/cambodia-population/ ។

និងម៉ូតូហាក់មិនថមថយសោះ ខណៈដែលចំនួនប្រជាជនមកតាំងទីរស់នៅ និងធ្វើការនៅរាជធានីមួយនេះចេះតែកើនឡើងពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ។

ជាក់ស្តែង ក្នុងឆ្នាំ២០១៦កន្លងទៅចំនួនយានយន្តដែលបានចុះបញ្ជីត្រឹមត្រូវ និងកំពុងចរាចរនៅរាជធានីភ្នំពេញមានរថយន្ត សរុបចំនួន ៨៤២,៩៧២គ្រឿង និង ម៉ូតូសរុបចំនួន ១,៦០១,៨៥១គ្រឿង។[16] ក្រៅពីបញ្ហាការកើនឡើងនៃយានយន្ត ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវក៏ជាបញ្ហាចោទដែលនាំឱ្យមានការកកស្ទះចរាចរណ៍ផងដែរ ដោយសារផ្លូវក្នុងខណ្ឌមានសភាពទ្រុឌទ្រោម និងតូចចង្អៀតពិបាកធ្វើដំណើរ មានជង្ហុក ប្រេះស្រាំ ខ្វះការថែទាំ រថយន្តដឹកទំនិញលើសទម្ងន់ យកផ្លូវថ្នល់ធ្វើចំណតពលរដ្ឋខ្វះចំណេះដឹងពីច្បាប់ចរាចរណ៍ និងពុំទាន់មានភ្លើងបំភ្លឺគ្រប់ផ្លូវ និងច្រកផ្លូវ ដែលកត្តាទាំងនេះហើយ ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ចរាចរនៅក្នុងខណ្ឌ។

១.១.១.៣.កត្តាសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ សាធារណៈ

តាមច្បាប់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ រាជរដ្ឋាភិបាលបានបែងចែកការគ្រប់គ្រងដែនដី ដោយបានកំណត់ព្រំប្រទល់រដ្ឋបាលខណ្ឌ សង្កាត់ ភូមិច្បាស់លាស់ ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការគ្រប់គ្រង។[17] បច្ចុប្បន្នរដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមន មានការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើបញ្ហាសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ដោយហេតុថាចំនួនករណីឃាតកម្ម ប្លន់ ចាប់ជំរិត មានដល់ ១៨០ករណីក្នុងឆ្នាំ២០១៣ បើធៀបជាមួយឆ្នាំ២០១២ មានតែ ២ករណីប៉ុណ្ណោះ រីឯករណីលួចវិញ ក៏មានការកើនឡើងដូចគ្នា គឺ១៩៨ករណី ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ និង ៨៤ករណីក្នុងឆ្នាំ២០១២។[18]

ក្រៅពីនេះបញ្ហាក្មេងទំនើង គ្រឿងញៀន ចរាចរណ៍ គ្រោះអគ្គីភ័យ បញ្ហាដីធ្លី លំនៅដ្ឋានបរិស្ថាន សំរាម និងសណ្តាប់ធ្នាប់តាមដងផ្លូវនៅតែចោទជាបញ្ហា អាស្រ័យដោយកំណើនយ៉ាងឆាប់រហ័ស នៃមធ្យោបាយយានយន្ត និងប្រជាជន ដែលជាហេតុទាមទារឱ្យមានការអភិវឌ្ឍ និងចាត់វិធានការបន្ថែមដើម្បីលើកកម្ពស់ការរស់នៅ និងសុខមាលភាពរបស់ប្រជាជន។

១.១.២.រចនាសម្ព័ន្ធខណ្ឌចំការមន

រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ត្រូវមានក្រុមប្រឹក្សារបស់ខ្លួនដែលត្រូវបានជ្រើសរើសឡើង

[16] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២២ មេសា ២០១៨https://postnews.com.kh/hotnews/120869 ។

[17] ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២៣ ឧសភា ២០០៨, មាត្រា៨។

[18] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ២៨។

តាមការបោះឆ្នោតអសកល។[19] ក្រុមប្រឹក្សាមានអាណត្តិ ៥ឆ្នាំហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេលក្រុមប្រឹក្សាថ្មីចូលកាន់តំណែង។ អាណត្តិរបស់ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សានិងផុត
កំណត់ថ្ងៃបោះឆ្នោតបន្ទាប់។[20] ក្រុមប្រឹក្សានីមួយៗ ត្រូវមានប្រធានម្នាក់ ដោយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាគឺជាបេក្ខជនដែលស្ថិតនៅលំដាប់លេខរៀងលើគេនៃបញ្ជីបេក្ខជនដែលមានអាសនៈច្រើនជាងគេ នៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សា។ ក្នុងករណីដែលបញ្ជីបេក្ខជនមានអាសនៈស្មើគ្នានៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាប្រធានក្រុមប្រឹក្សា ត្រូវជ្រើសរើសយកបេក្ខជនដែលមានលេខរៀងលើគេនៃបញ្ជីបេក្ខជន និងមានសំឡេងឆ្នោតបានការច្រើនជាងគេ។[21]

ក្រុមប្រឹក្សាមានតួនាទីចាត់ចែងកិច្ចការចាំបាច់នានា ដើម្បីសម្រេចនូវគោលបំណងក្នុងការបង្កើតការជំរុញ និង ការធ្វើឱ្យមានចីរភាពដល់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យព្រមទាំងដើម្បីបំពេញមុខងារភារកិច្ចដែលបានប្រគល់។[22] ចំនួនសមាជិកក្រុមប្រឹក្សានីមួយៗ ត្រូវកំណត់ដោយផ្អែកតាមកត្តាប្រជារាស្ត្រ និង កត្តាភូមិសាស្ត្រ។[23]

រចនាសម្ព័ន្ធខណ្ឌចំការមនរួមមាន៖ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាខណ្ឌ ចំនួន១៩នាក់ ស្រី០៤នាក់, ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាខណ្ឌ០១នាក់ប្រុស, សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាខណ្ឌដែលបានផ្លាស់ប្តូរ គ្មាន, គណៈអភិបាលខណ្ឌមាន០៥នាក់ ស្រី០១នាក់ ក្នុងនោះអភិបាលខណ្ឌ០១ និងអភិបាលរងខណ្ឌ ០៤នាក់ នាយក នាយករង រដ្ឋបាល ០៣នាក់, ប្រធានការិយាល័យ និងអង្គភាពលទ្ធកម្ម ០៥នាក់ ស្រី០១ នាក់អនុប្រធានការិយាល័យនិងអង្គភាពលទ្ធកម្ម ០៤នាក់, មន្ត្រីការិយាល័យ និងស្មៀនសង្កាត់ ចំនួន៤២នាក់ ស្រី១៧នាក់, បុគ្គលិកជាប់កិច្ចសន្យា ១៧៧នាក់ ស្រី៣៦នាក់។[24]

---

[19] ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២៣ ឧសភា ២០០៨, មាត្រា១៤។

[20] ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២៣ ឧសភា ២០០៨, មាត្រា១៥។

[21] ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២៣ ឧសភា ២០០៨, មាត្រា១៧។

[22] ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២៣ ឧសភា ២០០៨, មាត្រា២៩។

[23] ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២៣ ឧសភា ២០០៨, មាត្រា១៨។

[24]របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី១ស្តីពីការអនុវត្តការងាររបស់រដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមន, លេខ ៨៥/១៨ របក (ភ្នំពេញ៖២០១៨), ៥។

រូបទី១៖ រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមន

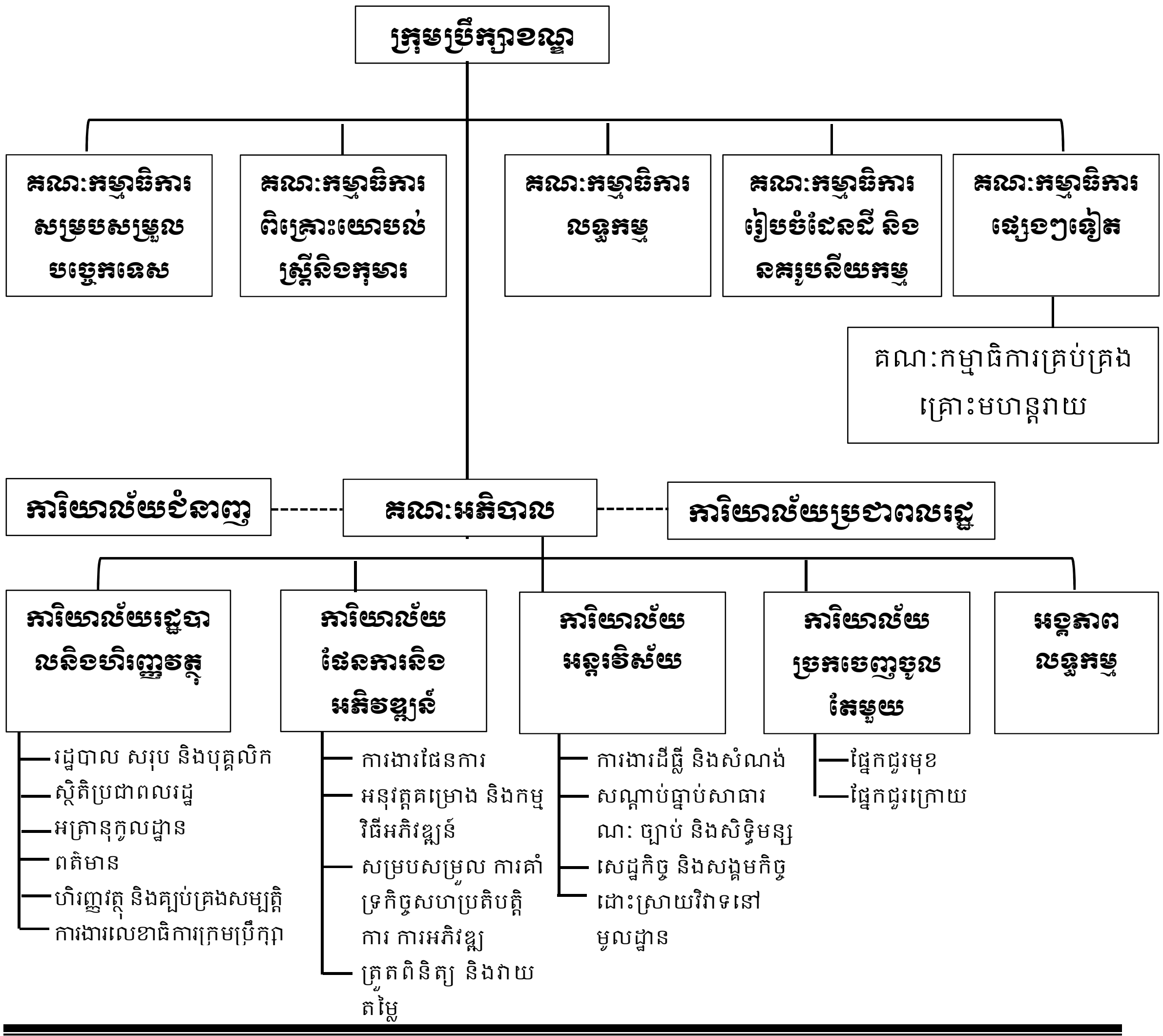

(ប្រភព៖ ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន២០១៥-២០១៩)

១.២. ទិដ្ឋភាពគតិយុត្តនៃការរៀបចំខណ្ឌ និងទិសដៅអភិវឌ្ឍក្នុងខណ្ឌនាពេលអនាគត

១.២.១.បច្ចុប្បន្នភាពនៃការរៀបចំខណ្ឌចំការមន

ខណ្ឌចំការមន គឺជាខណ្ឌមួយក្នុងចំណោមខណ្ឌទាំង១២ របស់រាជធានីភ្នំពេញ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅចំកណ្ដាលរាជធានីផងនោះ ជាហេតុនាំឱ្យមានប្រជាពលរដ្ឋរស់នៅប្រកបរបរច្រើនប្រភេទ។ជាងនេះទៅទៀត ក្នុងខណ្ឌចំការមន ក៏ឃើញសំបូរទៅដោយសំណង់អគារទំនើបខ្ពស់ៗ និងអគារលំនៅដ្ឋាន សណ្ឋាគារ ផ្ទះសំណាក់ សួនច្បារ មណ្ឌលពាណិជ្ជកម្ម ផ្សារទំនើបសង់អមសងខាងដងវិថីតូចធំ ខ្វាត់ខ្វែងអាចទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិចូលទស្សនា និងទិញទំនិញគ្រប់ប្រភេទ។ ក្រៅពីនេះ នៅជាប់ត្រើយខាងលិចដងទន្លេមេគង្គក្រោមនៅមានមជ្ឈមណ្ឌលពិពណ៌ និងសន្និបាតកោះពេជ្រ និងផ្សារទំនើបអ៊ីអនថ្នាក់អន្តរជាតិដែលសាង់សង់នៅក្នុងភូមិសាស្ត្រសង្កាត់ទន្លេបាសាក់ដែលជាកន្លែងកំសាន្ត លំហែកាយ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ព្រមទាំងមានតាំងលក់នូវទំនិញប្រើប្រាស់ និងអាហារហូបចុកដ៏សំបូរបែបទៀតផង។ មិនតែប៉ុណ្ណោះនៅមានសំណង់អគារតូចធំរបស់ស្ថាប័នរាជរដ្ឋាភិបាល គ្រឹះស្ថានឯកជន អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាច្រើនដែលបានបោះទីតាំងនៅក្នុងសង្កាត់ទាំង១២របស់ខណ្ឌចំការមន និង បង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់ការអភិវឌ្ឍមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួនឆ្លើយតបនូវតម្រូវការជាក់ស្ដែងរបស់មូលដ្ឋាន និងសំណូមពររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។[25]

១.២.១.១.ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចក្នុងខណ្ឌចំការមន

១.២.១.១.១.ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវថ្នល់

ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធខណ្ឌចំការមនមានមហាវិថីតូច និង ធំប្រវែង ៧៧,៩៤៩ម៉ែត្រ ដែលស្ថាបនាឡើងជាប្រភេទផ្លូវបេតុង ផ្លូវបេទីមីណឺ និងផ្លូវឌីប៊ីអេសធី ដែលបានស្ថាបនាទៅតាមលក្ខណៈភូមិសាស្ត្រជាក់ស្ដែងនៃផ្លូវនីមួយៗ។ បច្ចុប្បន្នខណ្ឌមានផ្លូវអ៊ុតកៅស៊ូបេទីមីណឺប្រវែង ២៥,០៨៦ ម៉ែត្រ ផ្លូវឌីប៊ីអេសធីប្រវែង៤៣,៩៧២ម៉ែត្រ និងផ្លូវបេតុងប្រវែង៨,៨៨៦ម៉ែត្រ សាងសង់ឡើយដោយប្រើប្រាស់ថវិការបស់រាជរដ្ឋាភិបាល និងមួយចំនួនជាថវិកាបដិភាគពីប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនផងដែរ។[26]

---

[25] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៨-២០២០, ០៣។

[26] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៨-២០២០, ០៤។

រាល់ការសាងសង់លើដីសម្រាប់អភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវថ្នល់ ជាពិសេសលើដីចំណីផ្លូវជាលក្ខណៈអចិន្ត្រៃយ៍ត្រូវបានហាមឃាត់។[27] ការប្រើប្រាស់ដីចំណីផ្លូវ គឺស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន ដូចនេះហាមធ្វើរបងនៅលើចំណីផ្លូវ ហាមសង់លំនៅឋានលើដីចំណីផ្លូវ ហាមទប់ទឹកដែលហូរចេញពីទ្រូវផ្លូវ ហាមជីករាំងព្រួលតាមប្រឡាយលូ ស្ពាន ដែលបណ្ដាលឱ្យរាំងស្ទះចរន្តទឹក។[28]

ទន្ទឹមនឹងការថែទាំ ជួសជុលផ្លូវ រដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមនបានដាក់ភ្លើងបំភ្លឺផ្លូវតូចៗ និងច្រកផ្លូវមួយចំនួនព្រមទាំងបានណែនាំគ្រប់សង្កាត់ ចលនាប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការចូលរួមក្នុងការដាក់ភ្លើងបំភ្លឺផ្លូវនេះបន្ថែម ដើម្បីរួមចំណែកការពារសន្តិសុខ សុវត្ថិភាពមូលដ្ឋាន និង ងាយស្រួលក្នុងការធ្វើដំណើររបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅពេលយប់ឱ្យសមជារាជធានីរបស់ប្រទេស។ ទោះបីរដ្ឋបាលខណ្ឌ និងសង្កាត់ខិតខំអនុវត្តសម្រេចបាននូវសមិទ្ធិផលដ៏ធំធេងយ៉ាងណាក្ដី ក៏នៅតែមានបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនទៀតដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ និងត្រូវដោះស្រាយជាបន្តបន្ទាប់ដូចជា៖ ថែទាំជួសជុលផ្លូវដែលមានសំបុកមាន់ជាប្រចាំ និងចាក់បេតុងឆ្អឹងដែក ឬចាក់អ៊ុតកៅស៊ូបេទីមីណើឡើងវិញ ព្រមទាំងពង្រឹងនូវវិធានការត្រួតពិនិត្យបទល្មើសរថយន្តដឹកលើសទម្ងន់ ការតាំងលក់ផលិតផលនៅលើផ្លូវនិងចិញ្ចើមផ្លូវដែលប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងអ្នកថ្មើរជើងធ្វើដំណើរផងដែរ មិនតែប៉ុណ្ណោះក៏នៅមានច្រកផ្លូវមួយចំនួនត្រូវបានប្រជាពលរដ្ឋសាងសង់លំនៅដ្ឋានថែមទៀតផង បើទោះមានច្បាប់ហាមឃាត់ក៏ដោយ ក៏នៅតែឃើញការអនុវត្តច្បាប់នៅមានការខ្វះចន្លោះ។[29]

១.២.១.១.២.សិប្បកម្ម ឧស្សាហកម្មខ្នាតតូច និងមធ្យម

រោងចក្រ និងសិប្បកម្មសំដៅទៅលើអគារ ទីកន្លែង ឬយានយន្ត សម្រាប់ផលិត បំប្លែងវត្ថុធាតុដើម ឬផលិតផលពាក់កណ្ដាលសម្រេចឱ្យទៅជាផលិតផលថ្មី ឬសម្រាប់ធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀត ដែលមានជាអាទិ៍ ផ្គុំ ដំឡើង ជួសជុល ធ្វើតេស្ត វេចខ្ចប់ ច្រកបំពេញ ថែទាំ រក្សាទុក កែលម្អ ដើម្បីបម្រើសេចក្ដីត្រូវការទីផ្សារ។[30] ការបង្កើតរោងចក្រសិប្បកម្មត្រូវមានប្រកាសអនុញ្ញាតពីក្រសួងឧស្សាហកម្ម និងសិប្បកម្ម ដោយមានយោបល់ឯកភាពពីក្រសួង ស្ថាប័ន និងអាជ្ញាពាក់ព័ន្ធ។ការបង្កើតរោងចក្រផ្ដោតសំខាន់ទៅលើ៖ ការរៀបចំទីកន្លែង និងការសាងសង់អគារសម្រាប់

[27] ច្បាប់ស្ដីពីផ្លូវថ្នល់, លេខ នស/រកម/០៥១៤/០០៨, ០៩ ឧសភា ២០១៣,មាត្រា១២។

[28] សេចក្ដីណែនាំស្ដីពីការប្រើប្រាស់ផ្លូវថ្នល់, លេខ០១៥៨ថ, ២០ មករា ២០០៩។

[29] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៨-២០២០,០៩។

[30] ច្បាប់ស្ដីពីការគ្រប់គ្រងរោងចក្រសិប្បកម្ម, លេខ នស/រកម/០៦០៦/០១៨, ២៣ មិថុនា ២០០៦,មាត្រា២។

ដំណើរការរោងចក្រ ការសាងសង់អគារសម្រាប់បំពាក់ម៉ាស៊ីនដំណើរការរោងចក្រ ការបំពាក់ម៉ាស៊ីនក្នុងអគារ ទីកន្លែង ឬ យានយន្ត សម្រាប់ដំណើរការរោងចក្រ និងវត្ថុធាតុដើមសម្រាប់ដំណើរការរោងចក្រ។[31]

ក្នុងចំណោមសង្កាត់ទាំង១២ របស់ខណ្ឌចំការមនដែលសំបូរសិប្បកម្មរួមមាន: សង្កាត់ទន្លេបាសាក់ សង្កាត់បឹងកេងកងទី៣ សង្កាត់អូឡាំពិក សង្កាត់បឹងត្របែក និងសង្កាត់ផ្សារដើមថ្កូវ។ ដោយក្នុងសង្កាត់ទាំងនោះបាននឹងកំពុងផលិតនូវឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ អាហារហូបចុក សិប្បកម្មផលិតគ្រឿងសង្ហារឹមដែលធ្វើអំពីឈើ វ័ល្លិ៍ ផ្តៅ សិប្បកម្មអំពីដែក កញ្ចក់ អាលុយមីញ៉ូម ទឹកបរិសុទ្ធ និងសិប្បកម្មតម្លើងនូវម៉ាស៊ីនលាយបេតុង ម៉ាស៊ីនច្រៀកឈើ អារឈើជាដើម...។ល។ រីឯរោងចក្រធុនតូច និងមធ្យម មានរោងចក្រកាត់ដេរ សម្លៀកបំពាក់ និងរោងចក្រផលិតទឹកកកជាដើមនោះ បានចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍លើវិស័យសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច កាន់តែប្រសើរឡើង មិនតែប៉ុណ្ណោះបានផ្តល់នូវឱកាសការងារជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋតាមបណ្តាខេត្តនានាៗ ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
មួយចំនួនដែលមកធ្វើការនៅរាជធានីភ្នំពេញ ហើយក៏ជាឱកាសក្នុងការកាត់បន្ថយការចំណាកស្រុកទៅក្រៅប្រទេសផងដែរ។

ទន្ទឹមនឹងភាពរីកចម្រើន ក៏នៅមានសិប្បកម្មមួយចំនួនផលិតចំណីអាហារនៅមានប្រើសារធាតុគីមីដែលខុសលក្ខណៈបច្ចេកទេសខ្វះអនាម័យ គ្មានសុវត្ថិភាព និងពុំទាន់ធានាបាននូវគុណភាពសោភ័ណភាពនៅឡើយ ហើយទីតាំងមួយចំនួនដំណើរការដោយពុំទាន់មានច្បាប់អនុញ្ញាតដែលទាមទារឱ្យរដ្ឋបាលបង្កើនការគ្រប់គ្រង និង ត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំដោយសហការជាមួយអង្គភាពជំនាញ។[32]

១.២.១.២.ស្ថានភាពសង្គមកិច្ចក្នុងខណ្ឌចំការមន

១.២.១.២.១.ការងារអប់រំ

ក្នុងខណ្ឌចំការមននាពេលបច្ចុប្បន្ន គឺមានគ្រឹះស្ថានអប់រំសាធារណៈ និងឯកជន ចាប់ពីមត្តេយ្យសិក្សារហូតដល់ឧត្តមសិក្សា និងក្រោយឧត្តមសិក្សា ដែលធានាឱ្យកូនចៅប្រជាពលរដ្ឋមានលទ្ធភាពបានចូលរៀនគ្រប់ៗគ្នា។ ទោះបីជាមានគ្រឹះស្ថានអប់រំច្រើនហើយក្តី ក៏នៅមានកុមារមួយចំនួនពុំ បានរៀនចប់ត្រឹមថ្នាក់ទី៩ ដូចការកំណត់រយៈពេលសិក្សាបានយ៉ាងទាប៩ឆ្នាំ ស្របតាមកម្មវិធី

---

[31] ច្បាប់ស្តីពីការវិសោធនកម្មច្បាប់ការគ្រប់គ្រងរោងចក្រសិប្បកម្ម, លេខ នស/រកម/១០១៩/០២៥, ២៣ តុលា ២០១៩, មាត្រា៥។

[32] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៨-២០២០, ០៥។

អប់រំរបស់ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា។ បញ្ហានេះកើតឡើង ដោយសារនៅមានឪពុកម្តាយមួយចំនួនពុំទាន់យល់អំពីសារសំខាន់នៃការសិក្សា និងម៉្យាងទៀតជីវភាពគ្រួសារមានការខ្វះខាតផងនោះ ជំរុញឱ្យឪពុកម្តាយមួយចំនួនឱ្យកូនឈប់រៀន ដើម្បីជួយរកចំណូលគ្រួសារ។ បើទោះជាមានការជួបប្រទះនូវបញ្ហាប្រឈមដូច្នេះក៏ដោយ ក៏រដ្ឋបាលខណ្ឌនៅតែបន្តការជំរុញកុមារឱ្យបានចូលរៀនគ្រប់ៗគ្នាតាមរយៈការខិតខំអប់រំដល់ក្រុមគ្រួសាររបស់កុមារទាំងនោះ ហើយបានធ្វើការសហការជាមួយការិយាល័យអប់រំខណ្ឌ គណៈកម្មាធិការកិច្ចការនារី និងកុមារ ក្នុងការស្រង់ស្ថិតិសិស្សបោះបង់ការសិក្សា ដោយធ្វើការពន្យល់ណែនាំ ជួយឧបត្ថម្ភសម្ភារៈសិក្សានិងសម្ភារៈប្រើប្រាស់មួយចំនួនដល់ពួកគាត់ ជាការលើកទឹកចិត្តឱ្យពួកគាត់បានចូលរៀនជាធម្មតាវិញ។

តាមទិន្នន័យដែលមាន ខណ្ឌចំការមនមានចំនួនសាលាមត្តេយ្យក្នុងឆ្នាំ២០១៣ នៅក្នុងខណ្ឌសរុប ៣៩សាលា មានសិស្សសរុប ៨,៦៧៤នាក់ និងគ្រូបង្រៀន ៤៤៤នាក់សាលាបឋមសិក្សាសរុប ២៨សាលា មានសិស្សសរុប ១៣,៣៦៦នាក់ និងគ្រូបង្រៀន ៧២១នាក់ អនុវិទ្យាល័យសរុប១៧សាលា មានសិស្សសរុប ៩,៤០៤នាក់ និងគ្រូបង្រៀន ៧៨២នាក់ វិទ្យាល័យសរុប២៦សាលាមានសិស្សសរុប ១៥,៨៤១នាក់ និងគ្រូបង្រៀន ១,០៤៨នាក់។[33]

១.២.១.២.២.ការថែរសុខាភិបាល

សេវាថែទាំសុខភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន គឺមានច្រើនទីតាំងទាំងរដ្ឋ និងឯកជនបាននឹងកំពុងធ្វើសកម្មភាព នៅក្នុងមូលដ្ឋានខណ្ឌ ដើម្បីជួយពិនិត្យព្យាបាលជំងឺជូនប្រជាពលរដ្ឋ ដោយមានវេជ្ជបណ្ឌិតជំនាញៗ និងមានសម្ភារៈបច្ចេកវិទ្យាទំនើបមិនចាញ់ប្រទេសជិតខាងឡើយ។ ក្រៅពីការធ្វើសកម្មភាពនៅនឹងកន្លែងហើយនោះ ក្រុមគ្រូពេទ្យថែមទាំងបានចុះយុទ្ធនាការចាក់ថ្នាំបង្ការនានាជូនដល់ស្ត្រី និងកុមារតាមមូលដ្ឋានហើយមន្ទីរសុខាភិបាលរាជធានីភ្នំពេញបានសហការជាមួយសាលារៀនដែលមានក្នុងសង្កាត់ ក្នុងការផ្តល់នូវថ្នាំទំលាក់ព្រូនដល់សិស្សានុសិស្សដែលកំពុងរៀននៅបឋមសិក្សាព្រមទាំងចុះអប់រំប្រជាពលរដ្ឋឱ្យចេះថែទាំសុខភាព និងរក្សាអនាម័យភូមិដ្ឋាន ហូបស្អាត ផឹកស្អាត និងរស់នៅស្អាត។

ក្នុងខណ្ឌចំការមននេះផងដែរ តាមរបាយការណ៍គឺមានចំនួនមណ្ឌលសុខភាព ០២កន្លែង មន្ទីរពេទ្យបង្អែក ០១កន្លែង និងមន្ទីរពេទ្យឯកជន ១៨កន្លែង។[34]

[33] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ០៩។

[34] ខណ្ឌចំការមន,*ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ១៧។

១.២.១.៣.ស្ថានភាពនៃការប្រើប្រាស់ដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន

រដ្ឋបាលខណ្ឌខិតខំយកចិត្តទុកដាក់បង្កើតគ្រប់វិធានការ ដើម្បីថែរក្សាការពារផលប៉ះពាល់ដល់ការប្រើប្រាស់ដីធ្លី ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ បរិស្ថាន និងធានាបានការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយសន្តិភាព និរន្តភាព[35] ស្របតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ភូមិបាល និងអនុក្រឹត្យលេខ៨៦ ស្តីពីការអនុញ្ញាតសាងសង់លំនៅដ្ឋាន និងសារាចរលេខ០៣ ស្តីពីការដោះស្រាយសំណង់បណ្តោះអាសន្នលើដីសាធារណៈរបស់រដ្ឋ ដែលត្រូវបានទន្ទ្រានកាន់កាប់ខុសច្បាប់ តាមរាជធានី ទីក្រុង ទីប្រជុំជន ។

១.២.១.៣.១.ការងារគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងសំណង់

មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានជីវភាពគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាសុខភាព និងសុខុមាលភាពរបស់ខ្លួន និងគ្រួសារ រួមមានចំណីអាហារ សម្លៀកបំពាក់ និងលំនៅដ្ឋាន[36] ហើយរាល់រូបវ័ន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលសាធារណៈ ឬឯកជន មានសិទ្ធិសាងសង់អគារលើដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ហើយសិទ្ធិសាងសង់នេះត្រូវបានទទួលការការពារដោយច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ។ លិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់ដែលត្រូវបានចេញឱ្យមុនការសាងសង់ ជាគ្រឹះនៃភាពស្របច្បាប់របស់សំណង់[37]។

ចំពោះខណ្ឌចំការមនវិញ ប្រជាពលរដ្ឋដែលរស់នៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចខណ្ឌ បានទទួលនូវប្លង់កម្មសិទ្ធិស្របច្បាប់បានចំនួន១៦,៥៥៨គ្រួសារធៀបទៅនឹងគ្រួសារកំពុងរស់នៅមានចំនួន២០,០១១ គ្រួសារ គឺស្មើ៨២.៧៤% ចំណែកគ្រួសារដែលមិនទាន់បានទទួល អង្គភាពជំនាញកំពុងបន្តរៀបចំជាបណ្តើរៗ ដើម្បីឱ្យសំរេចបានតាមទិសដៅនាពេលអនាគតរបស់ខណ្ឌដែលបានកំណត់ ។[38]

១.២.១.៣.២.ការងារបរិស្ថាន

ការបំពុលបរិស្ថាននៅកម្ពុជាកំពុងរីករាលដាលគួរឱ្យព្រួយបារម្ភ ដោយសារកំណើនប្រជាជន និងការរីកចម្រើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ក្នុងនោះវិស័យឧស្សាហកម្ម ដូចជា ឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ, ឡឥដ្ឋ, រោងម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ និង ឧស្សាហកម្មកែច្នៃកៅស៊ូដែលជាវិស័យដ៏សំខាន់មួយចំពោះសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាកំពុងតែបង្កឱ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន។[39]

ប្រព័ន្ធលូក៏ជាកត្តាសំខាន់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបរិស្ថាន បន្ទាប់ពីសកម្មភាពឧស្សាហកម្មព្រោះតំណភ្ជាប់ អណ្តូងលូ និងបណ្តាញលូ (បណ្តាញលូរួម បណ្តាញលូដាច់ដោយឡែក បណ្តាញលូមេ ប

---

[35] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ២៥។

[36] សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ១៩៤៨ មាត្រា២៥-១ និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ឆ្នាំ១៩៦៦ មាត្រា១១-១

[37] អនុក្រឹត្យស្តីពីលិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់, លេខ៨៦អនក្រ/បក, ១៩ ធ្នូ ១៩៩៧, មាត្រា១។

[38] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៨-២០២០, ១៥។

[39] ចូលមើលលើកចុងក្រោយថ្ងៃទី២៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/pollution-and-waste/

ណ្តាញលូមេរង បណ្តាញលូខ្វែង និង បណ្តាញលូខ្វែងរង) គឺជាប្រព័ន្ធលូដែលប្រមូល និង បង្ហូរទឹកកខ្វក់។[40] ដូច្នេះហើយទើប ខណ្ឌចំការមនបានរៀបចំនូវបណ្តាញលូបង្ហូរទឹកដែលមានសភាពចាស់ទ្រុឌទ្រោមឡើងវិញ ដើម្បីធានានូវចរន្តទឹកហូរបានកាន់តែប្រសើរ ក្នុងគោលដៅបញ្ចៀសមិនឱ្យមានទឹកដក់នៅលើទ្រូងផ្លូវយូរនៅពេលមានភ្លៀវធ្លាក់ដូចពេលមុនៗ។ បញ្ហាលិចផ្លូវនៅពេលភ្លៀវធ្លាក់ខ្លាំងម្តងៗ ពិសេសនៅតាមមាត់ប្រឡាយបឹងត្របែក គឺដោយសារភូមិសាស្ត្រខណ្ឌចំការមនជាផ្នែកមួយនៃរាជធានីដែលទទួលរងនូវចរន្តទឹកហូរធ្លាក់ពីខណ្ឌ៧មករា និងមួយផ្នែកទៀតមកពីខណ្ឌដូនពេញ ដោយចរន្តទឹកហូរចូលអាងស្តុកមិនទាន់ ហើយអាងនេះថែមទាំងគោករាក់ ព្រោះពុំសូវបានស្តារប្រមូលផ្តុំទាំងកម្លាំងនៃការបូមរបស់ស្ថានីយមិនអាចធានានូវបរិមាណទឹកហូរចូលបាន។ ដោយឡែកចំពោះការងារគ្រប់គ្រង និងប្រមូលសំរាម រដ្ឋបាលខណ្ឌបានសហការល្អជាមួយក្រុមហ៊ុន ស៊ីន ទ្រី ដោយបែងចែកកម្មវិធី និងពេលវេលាច្បាស់លាស់ក្នុងការប្រមូលដោយ មិនមានសំរាមកកស្ទះយូរថ្ងៃឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀតរដ្ឋបាលខណ្ឌក៏បានអប់រំណែនាំដល់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យយល់ដឹងពីការទុកដាក់ និងវេចខ្ចប់សំរាមបានត្រឹមត្រូវផងដែរ។ ប៉ុន្តែទោះជាណាក្តី ក៏យើងនៅសង្កេតឃើញមានប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនតូចពុំបានយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការវេចខ្ចប់សំរាមបានល្អនូវ
ឡើយ។[41]

១.២.២.ទិសដៅនិងយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍក្នុងខណ្ឌចំការមននាពេលអនាគត

គោលបំណងក្នុងការអភិវឌ្ឍរបស់ខណ្ឌចំការមននាពេលអនាគត គឺធ្វើការលើកស្ទួយនូវជីវភាពរស់នៅ របស់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យមានការរីកចម្រើនតាមរយៈការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍ ទៅតាមវិស័យនីមួយៗប្រកបដោយ សមភាព តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពដូចជា៖

១.២.២.១.ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច

ដើម្បីសម្រេចគោលដៅក្នុងការអនុវត្តគម្រោងផែនការរដ្ឋបាលខណ្ឌ ក្រុមប្រឹក្សាបានរៀបចំសកម្មភាពតាមជំហាននីមួយៗ ដូចតទៅគឺ៖ គម្រោងការអភិវឌ្ឍលើវិស័យហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនៅក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ ដោយខណ្ឌនឹងត្រូវធ្វើការជួសជុលដោយ ចាប់អ៊ុតកៅស៊ូAC និងចាក់បេតុងឆ្អឹងដែកហើយ ១០០ភាគរយ ក្នុងគោលបំណងរៀបចំហេដ្ឋារចនាសម័ន្ធផ្លូវថ្នល់ឱ្យលែងមានជង្ហុក និងទឹកដក់នៅរដូវវស្សា ព្រមទាំងធានាឱ្យខណ្ឌមានសោភ័ណភាពបន្ថែមដោយការដាក់ភ្លើងអមសងខាងផ្លូវ ដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានសុខសុវត្ថិភាពនាពេលធ្វើដំណើរនៅពេលយប់។ រីឯយុទ្ធសាស្ត្រក្នុង

[40] អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធលូនិងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តកម្មទឹកកខ្វក់, លេខ២៣៥អនក្រ/បក, ២៥ ធ្នូ ២០១៧, មាត្រា៤។
[41] ចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ២៦។

ការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងវិស័យនេះ គឺរដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមនបានធ្វើការកែប្រែផ្លូវឌីប៊ីអេសធី ឬផ្លូវម៉ាកាដាមឱ្យទៅជាផ្លូវអ៊ុតកៅស៊ូបេទីមីណឺ ពីផ្លូវចាក់បេតុងឆ្អឹងឬស្សីទៅជាផ្លូវបេតុងឆ្អឹងដែក បណ្ដាញលូដែលមានមុខកាត់តូច និងពុកផុយត្រូវប្ដូរចេញដោយដាក់លូដែលមានគុណភាពរឹងមាំចាប់ពីទំហំមុខកាត់ ០,៥០ម៉ែត្រ ឡើងទៅ។ រីឯតាមដងវិថីនិងច្រកផ្លូវរដ្ឋបាលខណ្ឌគឺមានរៀបចំដាក់នូវអំពូលភ្លើងអគ្គិសនីបំភ្លឺនៅពេលយប់ ព្រមទាំងបង្កើតនូវក្រុមការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំ ជៀសវាងរងការបំផ្លាញពីជនខិលខូចមួយចំនួន។

១.២.២.២.ផ្នែកសង្គមកិច្ច

គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ទៅថ្ងៃអនាគត គឺរដ្ឋបាលខណ្ឌនឹងធានាឱ្យបាននូវសុខភាពប្រជាពលរដ្ឋដោយគ្មានការកើតឡើងនូវជំងឺឆ្លងនានាគ្រប់ប្រភេទ និង ទប់ស្កាត់ការកើតមានឱសថក្លែងក្លាយ និងគ្មានគុណភាពដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុខភាពក៏ដូចជាអាយុជីវិតរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ទន្ទឹមនឹងនោះរដ្ឋបាលខណ្ឌក៏មានគោលដៅក្នុងការជំរុញឱ្យកុមារគ្រប់អាយុបានចូលរៀនគ្រប់ៗគ្នា ក្នុងគោលបំណងលើកកម្ពស់វិស័យអប់រំនៅកម្ពុជាឱ្យកាន់តែមានភាពប្រសើរឡើង។ រីឯយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍវិញ គឺរដ្ឋបាលខណ្ឌត្រូវបន្តអប់រំផ្សព្វផ្សាយ ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋកាន់តែយល់ដឹងបន្ថែមអំពី ការចូលរួមការរក្សានូវទំនៀមទំលាប់ ប្រពៃណី វប្បធម៌ ជំនឿ សាសនា និងពង្រឹងបន្ថែមទៅលើវិស័យអប់រំ សុខាភិបាល សង្គមកិច្ច និងយេនឌ័រ។

១.២.២.៣.ផ្នែកគ្រប់គ្រងដីធ្លី ធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន

គោលដៅចម្បងក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ គឺផ្ដល់ប្លង់កម្មសិទ្ធិដី និងផ្ទះ ជូនប្រជាពលរដ្ឋចប់១០០% ទប់ស្កាត់ឱ្យបាននូវសកម្មភាពចាក់ដីលុបបឹងធម្មជាតិបឹងត្របែក ដោយរដ្ឋបាលខណ្ឌបានយកចិត្តទុកដាក់ទប់ស្កាត់យ៉ាងសកម្មរាល់បទល្មើសនេះ ព្រមទាំងមានផែនការស្តារភក់ឱ្យបានជ្រៅបន្ថែមទៀត ដើម្បីបញ្ចៀសបានក្នុងការជនលិចរាជធានីនៅរដូវវស្សា។ លើសពីនេះទៅទៀត រដ្ឋបាលខណ្ឌក៏មាននូវផែនការរៀបចំជា វគ្គផ្សព្វផ្សាយអប់រំដល់ប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមប្រុងប្រយ័ត្ន និងចូលរួមក្នុងវិធានការការពារ និងថែរក្សាបរិស្ថានដោយមានការដាំដើមឈើនៅសង្កាត់នីមួយៗ។[42]

១.២.២.៤.ផ្នែករដ្ឋបាល និងសន្តិសុខ

ចំពោះគោលដៅអភិវឌ្ឍលើផ្នែករដ្ឋបាល និងសន្តិសុខទៅថ្ងៃអនាគតរបស់ខណ្ឌចំការមន ដែលនឹងសម្រេចបានក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ខាងមុខ គឺពង្រឹងការងារផ្ដល់សេវាសាធារណៈជូនប្រជាពលរដ្ឋឲ្យបានលឿន និងឆាប់រហ័ស រួមទាំង ទប់ស្កាត់រាល់បទល្មើស លួច ឆក់ ប្លន់កុំឲ្យកើតមានក្នុងមូលដ្ឋាន។ ក្នុងនោះដែរ រដ្ឋបាលខណ្ឌក៏មានយុទ្ធសាស្ត្រគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល និងសន្តិសុខ

[42] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ៣០។

សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈដោយធានាក្នុងការផ្តល់សេវាសាធារណៈតាមរយៈការិយាល័យច្រកចេញចូលតែមួយជូនប្រជាពលរដ្ឋប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព តម្លាភាព សមភាព និងគណនេយ្យភាពបានទាន់ពេលវេលា។ ចំពោះផ្នែកសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់វិញ គឺរដ្ឋបាលខណ្ឌក៏បានបន្តផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ គោលនយោបាយជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋដើម្បីចូលរួមទប់ស្កាត់អំពើលួច ឆក់ ប្លន់ ការជួញដូរ និងសេពគ្រឿងញៀន ព្រមទាំងរក្សាសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈក្នុងមូលដ្ឋានឱ្យបានកាន់តែប្រសើរថែមទៀត។[43]

ជំពូកទី ២

សោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន

សោភ័ណភាព បរិស្ថាន និងអនាម័យ ជាកត្តាដែលគួរទទួលបាននូវការរៀបចំឱ្យមានលក្ខណៈល្អប្រសើរ ដើម្បីលើកកម្ពស់ទីក្រុងស្អាត ទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរណ៍ ផ្តល់ជាសុកភាព និងសុខុមាលភាពល្អចំពោះប្រជាជន។ នៅលើពិភពលោកទាំងក្នុងប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ និងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ គឺសុទ្ធតែយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើការលើកកម្ពស់សោភ័ណភាព និងចង់បានបំផុតនូវអនាម័យ ព្រមទាំងបរិស្ថានល្អ។ ចំពោះខណ្ឌចំការមនដែលជាខណ្ឌមួយក្នុងចំណោមខណ្ឌទាំង ១២នៃរាជធានីភ្នំពេញវិញ ក៏បានផ្តោតសំខាន់ទៅលើបញ្ហាសោភ័ណភាព បរិស្ថាន និងអនាម័យល្អប្រសើរផងដែរតាមរយៈការអនុវត្ត និងដាក់ចេញនូវផែនការណ៍ផ្សេងៗកែលម្អសោភ័ណភាព បរិស្ថាន និងអនាម័យក្នុងខណ្ឌ។

[43] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ៣០។

ជាក់ស្តែងប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ហើយទន្ទឹមនឹងការអភិវឌ្ឍ គឺជៀសមិនផុតពីបញ្ហាដែលបង្កឱ្យមានការបំពុលឡើយ។ ការបំពុលដែលនឹងកើតឡើងជាកត្តាជំរុញឱ្យមានការស្វែងរកនូវហេតុបង្ក ក៏ដូចជាដំណោះស្រាយនានាដើម្បីធ្វើយ៉ាងណារក្សាបាននូវសោភ័ណភាពល្អបរិស្ថានស្អាត។

២.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន និងយន្តការក្នុងការរៀបចំសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន

២.១.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន

បញ្ហានៃការបំពុលបរិស្ថាន គឺជាការព្រួយបារម្ភចម្បងមួយដែលប្រជាជន និងរដ្ឋាភិបាលនានាកំពុងតែប្រឈមមុខ។ ទន្ទឹមនឹងការអភិវឌ្ឍទៅមុខ បញ្ហាផ្សេងៗជាច្រើនប្រាកដជាកើតមានឡើងជាមួយគ្នាផងដែរ ហើយបញ្ហាបរិស្ថាន គឺទទួលរងឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានខ្លាំងជាងគេក្នុងចំណោមបញ្ហាទាំងអស់នោះ។ ជាក់ស្តែងនៅប្រទេសកម្ពុជាដែលជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ក៏កំពុងតែជួបប្រទះនូវបញ្ហានៃការបំពុលបរិស្ថានដែរ ដោយសារកំណើនប្រជាជន និងការរីកចម្រើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ សកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច គឺជៀសមិនផុតឡើយពីការបង្កើតជាផលវិបាកផ្នែកបរិស្ថានសំខាន់ៗ រួមទាំងការបំពុល ទឹក ខ្យល់ សំណល់រឹងរាវ និងសម្លេង។[44] ការស្វែងរកដំណោះស្រាយទាក់ទងនឹងការបំពុលគឺជាការសំខាន់ណាស់ ដោយសារមនុស្សជាផ្នែកមួយនៃបរិស្ថាននិងថែមទាំងមិនអាចផ្តាច់ខ្លួនចេញបានក៏ព្រោះបរិស្ថានសំដៅដល់អ្វីៗដែលនៅជុំវិញខ្លួនយើង។ ទោះយ៉ាងណាក្តីមុននឹងអាចស្វែងរកនូវដំណោះស្រាយយើងគួរដឹងអំពីមូលហេតុនៃការបំពុលសិន។

២.១.១.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលទឹក ដី និងខ្យល់

ទឹក ដី ខ្យល់ គឺជាធនធានធម្មជាតិដ៏សំខាន់ដែលទ្រទ្រង់ជីវិតរស់នៅរបស់មនុស្ស។ ប៉ុន្តែនាពេលបច្ចុប្បន្នធនធានទាំង ៣ នេះកំពុងប្រឈមមុខនឹង ផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានគួរឱ្យព្រួយបារម្ភពីសំណាក់កត្តាផ្សេងៗ ហើយការទុកដាក់សំរាមមិនបានត្រឹមត្រូវ គឺជាកត្តាចម្បងមួយដែលបង្កឱ្យ ទឹក ដី និងខ្យល់ទទួលរងការបំពុល។

២.១.១.១.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលទឹក

នៅគ្រប់ផ្នែកនៃបរិស្ថាន និងចំពោះរាល់ភាវៈមានជីវិត គឺសុទ្ធតែត្រូវការទឹកជាចាំបាច់។ ទឹកក៏បានដើរតួនាទីជាចំណែកមួយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសមួយឱ្យជឿនលឿនផងដែរ

[44] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៧ ឧសភា ២០១៨, https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/pollution-and-waste/#ref-74643-2។

ដូចជាចំពោះលើវិស័យឧស្សាហកម្ម កសិកម្ម ទេសចរណ៍ គមនាគមន៍ និងតំបន់ទីក្រុង។ ប៉ុន្តែការលេចចេញនូវឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានទៅលើគុណភាពបរិស្ថានទឹក ដោយសារសំណល់ឧស្សាហកម្ម សំណល់គីមីរាប់ម៉ឺនប្រភេទ រួមទាំងកាកសំណល់ដែលមានផ្ទុកជាតិពុលផ្សេងៗជាច្រើនទៀត ឬការចោលសំរាម លាមក ទៅតាមប្រព័ន្ធលូបង្ហូរទឹក គឺបណ្តាលឱ្យបរិស្ថានទឹកត្រូវបានបំពុល ហើយនឹងប្រែជាផ្តល់នូវផលវិបាកដល់ជីវិតមនុស្ស សត្វ ទៅវិញ។

ការបំពុលបរិស្ថានទឹក គឺជាសកម្មភាពទាំងឡាយណាដែលធ្វើឱ្យទឹកប្រែប្រួលខុសពីលក្ខណៈដើម។ សោភ័ណភាពបរិស្ថានអាចទទួលរងការជះឥទ្ធិពលអាក្រក់កម្រិតណាពីសំណាក់ការបំពុលទឹក គឺអាស្រ័យទៅតាមស្ថានភាពនៃការបំពុលដែលភាគច្រើនមាននៅតាមទីកន្លែងសំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជា រមណីយដ្ឋាន ទីក្រុង ទីប្រជុំជន ទីកន្លែងកម្សាន្ត និងទីសាធារណៈជាដើម។[45]

ការគ្រប់គ្រងកាកសំណល់ជីគីមី ក៏ដូចជាថ្នាំសំលាប់កត្តាចង្រៃបន្សល់ពីវិស័យកសិកម្ម ការបង្ហូរកាកសំណល់ចេញពីរោងចក្រ ឬកសិដ្ឋានចិញ្ចឹមសត្វផ្សេងៗមិនបានត្រឹមត្រូវតាមបច្ចេកទេសបណ្តាលឱ្យទឹកត្រូវបានបំពុលតាមរយៈកាកសំណល់ហូរធ្លាក់ចូលប្រឡាយទឹក។[46] ម្យ៉ាងវិញទៀតមិនមែនមានតែសកម្មភាពទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងប្រើប្រាស់ជីគីមីមិនបានត្រឹមត្រូវប៉ុណ្ណោះទេ ដែលបង្កឱ្យមានការបំពុលទឹក ប៉ុន្តែសកម្មភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃក៏រួមចំណែកផងដែរ។ ជាក់ស្តែងចំពោះការចោលកាកសំណល់ផ្ទះបាយទាំងសំណល់សរីរាង្គដែលសំដៅលើសំណល់បន្លែ ផ្លែឈើ ត្រី សាច់ ឬវត្ថុធាតុអាចបំបែក ឬរលួយបាន និងសំណល់អសរីរាង្គដែលសំដៅលើថង់ផ្លាស្ទិក សម្បកកំប៉ុង សម្បកដបឬលោហធាតុផ្សេងៗដែលមិនអាចរលាយបាន គឺសុទ្ធតែជាសកម្មភាពបង្កការបំពុល។ នៅពេលសំរាម ឬ កាកសំណល់ទាំងនោះស្អុយរលួយនឹងនាំឱ្យមានការបំពុលប្រព័ន្ធទឹកប្រើប្រាស់តាមរយៈទឹកភ្លៀង។ ហើយការហូរចូលទៅក្នុងទឹកស្ទឹង ទន្លេ បឹង ជ្រាបទៅក្រោមដីបង្កជាហេតុអាចបំពុលដល់ទឹកនៅក្រោមដី។[47] នៅតាមទីក្រុង ឬទីសាធារណៈ ការបោះសំរាម ឬកាកសំណល់រឹងរាវផ្សេងៗពាសវាលពាសកាលហើយពេលខ្លះថែមទាំងបោះចោលទៅក្នុងទឹកទៀតនោះបានបណ្តាលឱ្យមានផលប៉ះពាល់ខ្លាំងណាស់លើគុណភាពនៃទឹក។[48]

[45] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

[46] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

[47] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

[48] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

រោងចក្រ និងសិប្បកម្មមួយចំនួនដែលមានទីតាំងជាប់នឹងមាត់ទន្លេបានធ្វើការបង្ហូរកាកសំណល់មិនទាន់ទទួលបានការច្រោះសម្អាត មុននឹងបញ្ចេញដោយផ្ទាល់ចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធទឹកតែម្តងនោះ ក៏ជាហេតុបង្កផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងគួរឱ្យបារម្ភចំពោះបរិស្ថានទឹក ។[49]

អាកាសធាតុ ក៏អាចជាកត្តាបំពុលបរិស្ថានទឹកបានតាមរយៈទឹកភ្លៀង។ សារធាតុនីត្រូសែនដែលមានផ្ទុកនៅក្នុងទឹកភ្លៀងបំពុលទឹកនៅពេលទឹកភ្លៀងធ្លាក់ចូលក្នុងទឹកស្ទឹង បឹង ស្រះ ឬទន្លេ ហើយនឹងបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗចំពោះសុខភាពមនុស្ស សត្វ តាមរយៈការប្រើប្រាស់ ឬបរិភោគ។ សារធាតុនេះក៏មានឥទ្ធិពលបំផ្លាញរុក្ខជាតិ ព្រមទាំងជីវិតជីវចម្រុះដែលរស់នៅក្នុងទឹកផងដែរ។[50]

សកម្មភាពនៃការបំពុលបរិស្ថានទឹកជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានយ៉ាងខ្លាំងទៅលើបរិស្ថាន ហើយក៏ប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ និងប្រយោលដល់ មនុស្ស សត្វ រុក្ខជាតិ ព្រមទាំងសោភ័ណភាពនៃទីក្រុង ឬតំបន់សាធារណៈផ្សេងៗផងដែរ។ ការប្រើប្រាស់ទឹកស្អាត និងប្រកបដោយនិរន្តរភាពនៅតែជាបញ្ហាប្រឈមមួយ ជាពិសេសគ្រួសារនៅតាមជនបទ។[51] តាមរយៈការប្រើប្រាស់ និងបរិភោគទឹកមិនស្អាតអាចបណ្តាលឱ្យកើតមានបញ្ហាសុខភាពជាច្រើនដូចជា ជំងឺគ្រុនពោះវៀន ជំងឺគ្រុនចាញ់ អាសន្នរោគ រលាកថ្លើម ឃ្លង់ គ្រុនឈឿង រាគ និងជំងឺផ្សេងៗច្រើនទៀត ដោយសារទឹកពោរពេញទៅដោយមេរោគ។ លើសពីនេះទៅទៀត ការបំពុលទឹកក៏ប៉ះពាល់ទៅដល់វិស័យកសិកម្មផងដែរ នៅពេលមានការយកទឹកដែលពោរពេញទៅដោយសារធាតុគីមីបង្កដោយកាកសំណល់រឹង ប្លាស្ទិក កប់នៅក្នុងដី និងត្រាំក្នុងទឹកទៅស្រោចស្រពដំណាំ។ ចំណែកផលប៉ះពាល់បរិស្ថានវិញ គឺការបំពុលទឹកបានបង្កឱ្យមានការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងឡើងកម្តៅ។ នេះបើយោងតាមការឱ្យដឹងពីសំណាក់អ្នកឯកទេសទឹកស្អាត និងអនាម័យនៃអង្គការផ្លែនអន្តរជាតិ-កម្ពុជា (Plan International) លោក ហាង់ ហ៊ីប៊ុណ្ណា។[52] ចំពោះផលប៉ះពាល់នៃការបំពុលទឹកដល់សោភ័ណភាពនោះ គឺបរិស្ថានទឹកមិនល្អអាចនាំឱ្យមានការថយចុះនូវមោទនភាពរបស់បុគ្គល និងសហគមន៍ ហើយនឹងអាចមានផលរំខានរវាងមនុស្សនិងមនុស្សគ្មានការលើកទឹកចិត្តវិនិយោគធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅដល់សង្គម និងស្ថានភាពជាច្រើនប្រភេទទៀត។[53]

---

[49] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៧១។

[50] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

[51] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/water-pollution/។

[52] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, https://www.rfa.org/khmer/program/health/Health-effects-people-use-dirty-water-12152016033054.html។

[53] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ១៨ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

២.១.១.១.២. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដី

ការបំពុលដីជាបញ្ហាប្រឈមមួយដែលគួរឱ្យព្រួយបារម្ភក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន បើទោះបីជាវាមិនសូវជះឥទ្ធិពលដល់អ្នករស់នៅកណ្ដាលទីក្រុងប៉ុន្មានក៏ដោយ។ ប៉ុន្តែការបំពុលដីនៅតែជាបញ្ហាប្រឈមមួយចំពោះអ្នករស់នៅប្រកបរបរកសិកម្មនៅតាមបណ្ដាជាយៗក្រុង។

កំណើនប្រជាជនកាន់តែកើន គំនរសំរាមក៏មានចំនួនច្រើនឡើងដែរ ហើយត្រូវការប្រើប្រាស់ដីរឹតតែច្រើនដើម្បីគរសំរាម។ សំរាម គឺជាកត្តាចំបងមួយដែលបណ្ដាលឱ្យដីទទួលរងការបំពុល។ ការគរសំរាមនៅទីកន្លែងណាមួយរយៈពេលយូរដូចជា ទីលានចាក់សំរាម ជាដើម គឺនឹងបណ្ដាលឱ្យដីនៅត្រង់តំបន់នោះខូចគុណភាព ឬបាត់បង់នូវជីវជាតិ។[54] ការទុកដាក់សំរាមមិនបានត្រឹមត្រូវ ឬចោលសំរាមរាយប៉ាយទៅលើដី គឺជាហេតុបណ្ដាលឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់ដី ជាពិសេសចំពោះប្រភេទនៃសំណល់សំរាមដែលមិនអាចកែច្នៃឡើងវិញបាន ឬកាកសំណល់ចេញពីគ្រួសារនីមួយៗ។ ភាគច្រើននៅពេលកាកសំណល់នេះកើនឡើងច្រើនវានឹងត្រូវកប់លាយឡំនៅក្នុងរណ្ដៅដែលគេហៅថា ជាកន្លែងចោលសំរាម។ សំរាមមួយចំនួនដែលកប់ក្នុងដីត្រូវប្រើរយៈពេលយូរណាស់ទើបអាចរលាយអស់ទាំងស្រុង ខណៈដែលកាកសំណល់ ឬសំរាមមួយចំនួនទៀតមានផ្ទុកសារធាតុពុល ជាហេតុបណ្ដាលឱ្យដីទទួលរងការខូចខាតមិនអាចយកមកប្រើប្រាស់បាន បើទោះជាក្នុងវិស័យកសិកម្ម ឬសំណង់ក៏ដោយ។

កាកសំណល់ជាច្រើនដែលបញ្ចេញពីឧស្សាហកម្មធុនធ្ងន់បានបង្កផលប៉ះពាល់ដល់គុណភាពដីគួរឱ្យព្រួយបារម្ភ។ ភាគច្រើន គឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបង្ហូរទឹកស្អុយ ឬទឹកដែលមានជាតិពុលផ្ទាល់ចូលទៅក្នុងដីតែម្ដងបង្កឱ្យមានការបំពុល ជាពិសេសទីឧស្សាហកម្មធុនធ្ងន់ដូចជា រោងចក្រផលិតសារធាតុគីមី រោងចក្រផលិតលោហធាតុ ជាដើម ហើយសកម្មភាពនេះផ្ដល់ផលប៉ះពាល់ និង បង្កការបំពុលយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់បរិស្ថាន។[55]

ការបំពុលដី គឺមិនសូវជាផ្ដល់ផលប៉ះពាល់ចំពោះអ្នកដែលរស់នៅក្នុងទីក្រុងឡើយ ប៉ុន្តែចំពោះប្រជាកសិករដែលរស់នៅតាមជាយក្រុង ឬខេត្តវិញអាចនឹងទទួលរងការប៉ះពាល់ខ្លាំង ដោយការបំពុលធ្វើឱ្យដីបាត់បង់នូវជីវជាតិនាំឱ្យទិន្នផលកសិកម្មមានការធ្លាក់ចុះ។ ការបំពុលដីក៏អាចបណ្ដាលឱ្យបាត់បង់ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ហើយដីដែលត្រូវបានបំពុលដោយសារធាតុពុល និងថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិត ឬកត្តាចង្រៃអាចបណ្ដាលឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុខភាពមនុស្សបង្កជាជំងឺមហារីកស្បែក

[54] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, https://www.conserve-energy-future.com/causes-effects-solutions-of-land-pollution.php។

[55] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, https://audiopse.blogspot.com/2017/02/blog-post_25.html?m=1។

និងបញ្ហាប្រព័ន្ធដង្ហើមរបស់មនុស្ស។ សារធាតុគីមីពុលអាចចូលក្នុងរាងកាយរបស់មនុស្សបានតាមរយៈការបរិភោគអាហារ និងបន្លែដែលត្រូវបានដាំដុះនៅក្នុងដីដែលមានសារធាតុពុល។[56]

២.១.១.១.៣. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលខ្យល់

ការបំពុលខ្យល់ គឺជាបញ្ហាបរិស្ថានមួយដែលគេលើកយកមកពិភាក្សាច្រើនបំផុត។ ខ្យល់ពុល គឺជាខ្យល់ដែលបញ្ចេញដោយរោងចក្រឧស្សាហកម្ម មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនទៅក្នុងបរិយាកាសខាងក្រៅ។[57] ហើយបើយោងតាមសន្ទស្សន៍ការអនុវត្តបរិស្ថាន ប្រទេសកម្ពុជាស្ថិតក្នុងចំណាត់ថ្នាក់ទី ១៦២ លើ ១៧៨ ប្រទេស ផ្អែកលើគុណភាពខ្យល់ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤ បានបង្ហាញឱ្យដឹងថា ការបំពុលខ្យល់ គឺជាបញ្ហាគ្រោះថ្នាក់មួយដែលខ្យល់មិនបរិសុទ្ធ និងមានសារធាតុពុល គំរាមកំហែងដល់ជីវិតមនុស្ស។[58]

កំណើននៃភ្នាក់ងារបំពុល ឬសារធាតុបំពុលនៅក្នុងបរិយាកាស ធ្វើឱ្យមានការប្រែប្រួលសមាសភាពរបស់បរិយាកាស។ ជាលទ្ធផល សមត្ថភាពរបស់បរិយាកាសក្នុងការបំពេញនាទីដ៏សំខាន់សម្រាប់ជីវិតលើផែនដីត្រូវខូចខាត។ ភ្នាក់ងារបំពុលក៏ជាមូលហេតុបណ្តាលឱ្យខ្យល់មានគុណភាពមិនល្អ និងមានការខូចខាតប៉ះពាល់ដល់សុខភាពសារធារណៈ។ នៅក្នុងបរិយាកាសគេរកឃើញមានភ្នាក់ងារបំពុលចំនួនរាប់រយប្រភេទ ប៉ុន្តែមានតែសារធាតុបំពុលចំនួន ៥ ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានប្រទេសមួយចំនួនអង្កេតតាមដានជាប្រចាំ និងត្រូវបានគេប្រើជាសញ្ញាចង្អុលបង្ហាញពីគុណភាពនៃខ្យល់។ សារធាតុទាំងនោះមានដូចជា កាបូនម៉ូណូអុកស៊ីត ស្ពាន់ធ័រឌីអុកស៊ីត អាសូតអុកស៊ីតអូសូន និងភាគល្អិតអណ្តែតវិលវល់ ដែលបញ្ចេញពីរោងចក្រ យានយន្ត ឬមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនចំហេះអូសធ្យូង ការបាចជី ការដុតកាកសំណល់ ធូលីដី ជាដើម។ នៅពេលដែលកំហាប់របស់ឧស្ម័នទាំងនេះនៅក្នុងខ្យល់កើនឡើងលើសពីកម្រិតកំណត់ណាមួយនោះខ្យល់ត្រូវរងការបំពុល ហើយផ្តល់គ្រោះថ្នាក់ដល់ការដកដង្ហើម។[59]

ប្រទេសកម្ពុជាមិនមែនជាប្រទេសដែលរីកចម្រើនខ្លាំងក្លាខាងវិស័យឧស្សាហកម្មឡើយ។ ភាគច្រើននៃវិស័យឧស្សាហកម្ម គឺរោងចក្រកាត់ដេរ និងឧស្សាហកម្មធុនស្រាលដូចជា រោងចក្រម្ហូបអាហារ ភេសជ្ជៈ រោងចក្រវាយនភ័ណ្ឌ រោងចក្រកែច្នៃជ័រកៅស៊ូ និងឈើ ។ល។ ជាទូទៅរោងចក្រ

---

[56] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, https://www.conserve-energy-future.com/causes-effects-solutions-of-land-pollution.php។

[57] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, https://urbanvoicecambodia.net ។

[58] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/pollution-and-waste/។

[59] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៣៩។

ភាគច្រើនមានទីតាំងនៅក្នុងរាជធានីតែម្តង។ បើទោះជាចំនួនរោងចក្រនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានតិចតួចបើប្រៀបធៀបជាមួយនឹងបណ្តាប្រទេសដទៃ ប៉ុន្តែដំណើរការនៃការផលិតបានរួមចំណែកបង្ការព្រួយបារម្ភលើបរិស្ថានជាខ្លាំង ដោយរោងចក្រទាំងនោះមួយភាគធំប្រើប្រាស់នូវបច្ចេកទេសនិងគ្រឿងចក្រចាស់ៗរួមផ្សំទាំងការមិនយកចិត្តទុកដាក់លើការបំពុលបរិស្ថានដូចជាការបំពុលខ្យល់ ហើយមិនដែលធ្វើការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់លើបរិស្ថាន។ ដូច្នេះការបំពុលខ្យល់មកពីវិស័យឧស្សាហកម្មត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាបញ្ហាចំបងនៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ។[60]

យានយន្ត ឬមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងទៅលើការបំពុលខ្យល់ ដោយសារយានយន្តប្រើប្រាស់ប្រេងឥន្ធនៈដើម្បីដំណើរការ។ នៅពេលចំនួនប្រជាជនកាន់តែកើនជាលំដាប់នោះមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន និងការប្រើប្រាស់ប្រេងឥន្ធនៈក៏កាន់តែច្រើនដែរ ហើយកម្រិតនៃឧស្ម័នពុល ឬចំហេះឥន្ធនៈចេញពីយានយន្តក៏ត្រូវបានបញ្ចេញទៅក្នុងបរិយាកាសខ្ពស់ឡើងៗ។ ការបំពុលខ្យល់នៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ គឺមិនងាយនឹងជៀសផុតឡើយ ខណៈដែលយានជំនិះភាគច្រើនដែលប្រជាជនប្រើប្រាស់ជារបស់មួយទឹកចាស់ៗនាំចូលពីប្រទេសដទៃ។ ជាទូទៅយានយន្តចាស់ៗផលិតសារធាតុពុល ហើយបញ្ចេញផ្សែងពុលទៅក្នុងបរិយាកាសច្រើនជាងយានយន្តថ្មី។

លើសពីនេះទៅទៀត ការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សនូវចំនួនយានយន្តនៅក្នុងទីក្រុងបង្កឱ្យមានការស្ទះចរាចរណ៍ជាញឹកញាប់ ហើយរយៈពេលនៃការបញ្ចេញផ្សែងពុលពីយានយន្តក៏កាន់តែយូរតាមនេះផងដែរ។ ការប្រើប្រាស់ប្រេងសាំងដែលមានគុណភាពទាបដោយមានផ្ទុកសារធាតុស្ពាន់ធ័រ និងសារធាតុផ្សេងៗទៀតដែលត្រូវបានហាមឃាត់ខ្ពស់ក៏បណ្តាលឱ្យខ្យល់រងការបំពុលខ្លាំងដែរ។[61]

ធូលីដី គឺជាមូលហេតុគួរឱ្យកត់សម្គាល់មួយដែលបង្កឱ្យមានការបំពុលដល់ខ្យល់។ ភាគច្រើននៃធូលីដីនៅក្នុងទីក្រុងបណ្តាលមកពីការរៀបចំ ឬគ្រប់គ្រងគ្រឿងសំណង់ផ្សេងៗនៅពេលដឹកជញ្ជូនមិនបានត្រឹមត្រូវដូចជា ដី ខ្សាច់ ស៊ីម៉ង់ ជាដើម ហើយមានការកំពប់ ឬហៀរធ្លាក់លើផ្លូវភាយតាមខ្យល់ក៏បង្កជាការបំពុល។ ម្យ៉ាងទៀតការទុកដាក់គ្រឿងសំណង់ផ្ទាល់នៅលើផ្លូវ ក៏ជាហេតុបង្កមួយ

[60]គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ, *"គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីរបាយការណ៍ជាតិសម្រាប់តំបន់ទំនាប CDS-14/15 បរិយាកាស / ការបំពុលខ្យល់"*, ទំព័រទី ១, ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, http://www.un.org ។

[61] គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ, *"គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីរបាយការណ៍ជាតិសម្រាប់តំបន់ទំនាប CDS-14/15 បរិយាកាស / ការបំពុលខ្យល់"*, ទំព័រទី ១, ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, http://www.un.org ។

នៃការបំពុលខ្យល់ ព្រោះវានឹងធ្វើឱ្យផ្លូវពោរពេញទៅដោយធូលីដី ហើយប្រភពមួយផ្សេងទៀតនៃធូលីដី គឺចេញពីផ្លូវលំតូចៗមួយចំនួនដែលមិនទាន់ក្រាលថ្ម។[62]

បើទោះជា ឧស ធ្យូង ជាប្រភពដ៏ងាយសម្រាប់យកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការចម្អិនអាហារក៏ដោយ ប៉ុន្តែការដុតវត្ថុធាតុទាំងនេះបង្កើតឱ្យមានឧស្ម័នកាបូនិច និងឧស្ម័នកាបូនអុកស៊ីតរួមទាំងឧស្ម័នពុលជាច្រើនផ្សេងទៀតដែលផ្តល់ផលប៉ះពាល់ដល់គុណភាពខ្យល់។[63]

មកទល់នឹងពេលបច្ចុប្បន្ន បើទោះជានៅក្នុងទីក្រុងមានការប្រមូលសំរាមពីសំណាក់ក្រុមហ៊ុនឯកជនក៏ដោយ ក៏នៅតែមានកន្លែងមួយចំនួនមិនទទួលបានសេវានេះឡើយ។ ដូច្នេះប្រជាជនក៏អនុវត្តន៍ទៅតាមទម្លាប់ចាស់ដោយធ្វើការដុត។ ការដុតសំរាមបានចោទជាបញ្ហាយ៉ាងធំចំពោះបរិស្ថាន ពិសេស គឺសំរាមផ្លាស្ទិកដោយសារតែផ្សែងដែលបញ្ចេញមកនោះមានផ្ទុកសារធាតុគីមីសាយភាយពាសពេញបរិយាកាសបង្កឱ្យមានការបំពុលប៉ះពាល់ដល់គុណភាពខ្យល់។ វាក៏អាចបណ្តាលឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុខភាពផ្លូវដង្ហើមផងដែរ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត នៅពេលសំរាមឆេះមិនអស់បង្កឱ្យមានភ្លើងឆេះរឹមៗមានផ្សែងច្រើនឡើងទៅក្នុងបរិយាកាស ហើយផ្សែងខ្មៅនេះជួនកាលអាចស្ថិតនៅក្នុងខ្យល់បានយូរម៉ោង។[64]

ខ្យល់ គឺជាធាតុដ៏សំខាន់មួយទ្រទ្រង់ជីវិតមនុស្ស ប្រសិនបើខ្យល់ត្រូវបានបំពុលនោះផលប៉ះពាល់នឹងកើតមានឡើងចំពោះមនុស្សគ្រប់រូប។ នៅទីក្រុងជាច្រើន កំហាប់ និងល្បាយសារធាតុបំពុលខ្យល់មានកម្រិតខ្ពស់គ្រប់គ្រាន់ដែលបណ្តាលឱ្យមានជំងឺ ហើយក្នុងចំណោមក្រុមមនុស្សដែលងាយនឹងទទួលរងគ្រោះ គឺកុមារ និងមនុស្សចាស់។ ការប្រៀបធៀបសុខភាពរបស់មនុស្សដែលរស់នៅតំបន់ដែលមានការបំពុលខ្លាំង ជាមួយនឹងសុខភាពមនុស្សរស់នៅតំបន់ដែលមានការបំពុលតិចអាចបង្ហាញឱ្យឃើញពីផលប៉ះពាល់ទៅលើសុខភាពបណ្តាលមកពីការបំពុលខ្យល់។ ជាទូទៅការប្រៀបធៀបនេះបង្ហាញនូវទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធរវាងកំរិតបំពុល និងការកើតមាននៃជំងឺដង្ហើម ហើយថែមទាំងបង្ហាញនូវទំនាក់ទំនងរវាងជំងឺមហារីកខ្លះ និងជំងឺខួរក្បាលរបស់កុមារនៅតំបន់ដែលគេប្រើប្រាស់ប្រេងសាំងមានធាតុសំណ។[65] ម្យ៉ាងវិញទៀត អង្គការសុខភាពពិភពលោក

---

[62] គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ, *"គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីរបាយការណ៍ជាតិសម្រាប់តំបន់ទំនាប CDS-14/15 បរិយាកាស / ការបំពុលខ្យល់"*, ទំព័រទី ២, ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, http://www.un.org ។

[63] គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ, *"គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីរបាយការណ៍ជាតិសម្រាប់តំបន់ទំនាប CDS-14/15 បរិយាកាស / ការបំពុលខ្យល់"*, ទំព័រទី ២, ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, http://www.un.org ។

[64] នាយកដ្ឋានបណ្តុះបណ្តាល និងវិក្រឹតការ, *សៀវភៅអប់រំបំណិតជីវិតស្តីពីបរិស្ថាន* (ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ៖ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, ២០១៣), ៣៩។

[65] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៤០។

ថ្លែងថា មានមនុស្ស ២លាន៩សែននាក់ បានស្លាប់ជារៀងរាល់ឆ្នាំតាមរយៈការទទួលរងឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់ពីការបំពុលខ្យល់ ហើយមនុស្សចំនួន ១.៥លាននាក់ស្លាប់ដោយសារការបំពុលខ្យល់នៅក្នុងអាគារ។ ទីក្រុងនានានៅជុំវិញពិភពលោកដែលមានការសាយភាយខ្យល់ពុលកម្រិតខ្ពស់បង្កឱ្យកុមារមានផ្តុក ជំងឺហឺត រលាកសួត ជំងឺផ្លូវដង្ហើម និងមានអាត្រាកំណើនទារកទាប។[66]

២.១.១.២. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំណល់រឹង រាវ និងសំឡេង

សំណល់ ឬសំរាមប្រភេទណាក៏ដោយ ក៏ជាប្រភព និងជម្រកនៃមេរោគដែរ។ ហើយសំណល់មិនថារឹង ឬរាវនោះទេ គឺសុទ្ធតែកើតចេញពីការរៀបចំទុកដាក់បានត្រឹមត្រូវរបស់មនុស្ស ជាហេតុបង្កឱ្យមានការបំពុលផ្តល់ផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះបរិស្ថានផ្ទាល់ ក៏ដូចជាសុខភាពមនុស្ស និងធ្វើឱ្យខូចសោភ័ណភាពក្នុងតំបន់ថែមទៀត។ ចំពោះសំឡេងវិញ ក៏អាចបង្កឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានផងដែរ ប្រសិនបើសំឡេងចេញពីប្រភពណាមួយនោះលឺខ្លាំងហួសកម្រិត។

២.១.១.២.១. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំណល់រឹង

សំណល់រឹង សំដៅដល់វត្ថុរឹង ឬរូបធាតុរឹងនានា ដែលគ្មានប្រយោជន៍ លែងត្រូវការប្រើប្រាស់ ហើយត្រូវបានគេបោះចោល ឬតម្រូវឱ្យបោះបង់ចោល។[67] នៅកម្ពុជាសំណល់រឹង គឺជាបំពុលដែលឃើញជាក់ស្តែងបំផុត ហើយវាត្រូវបានបែកចែកជា២ ក្រុម គឺ សំណល់រឹងគ្មានគ្រោះថ្នាក់ និងសំណល់រឹងប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់។[68]

សំណល់រឹងគ្មានគ្រោះថ្នាក់ គឺមានប្រភពចេញពីលំនៅដ្ឋាន គ្រឹះស្ថានពាណិជ្ជកម្ម ផ្សារ មជ្ឈមណ្ឌលផ្គត់ផ្គង់ស្បៀងស្រស់ ឬស្ងួត សណ្ឋាគារ ភោជនីយដ្ឋាន ហាងលក់ទំនិញ សួនច្បារសាធារណៈ អ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវ មណ្ឌលទេសចរណ៍ ការដឹកជញ្ជូន និងកន្លែងផ្សេងៗទៀត។ សំណល់ប្រភេទនេះនឹងមិនបង្កគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរដល់មនុស្ស សត្វ ឬរុក្ខជាតិទេ ប្រសិនបើមានការគ្រប់គ្រងបានត្រឹមត្រូវ។ សំណល់ទាំងនេះរួមមាន ក្រដាសក្រណាត់ សំណល់ផ្ទះបាយ អាហារ
ប្រអប់កាតុង ជាដើម។[69]

រីឯសំណល់ប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ គឺសំដៅទៅលើសារធាតុវិទ្យុសកម្ម ផ្ទុះ ពុល ឆេះ បង្កឱ្យមានជម្ងឺមហារីកនិងជម្ងឺឆ្លង ធ្វើឱ្យរលាក ធ្វើឱ្យច្រេះ ឬមានផ្ទុកនូវសារធាតុគីមីដទៃទៀតដែល

---

[66] នាយកដ្ឋានបណ្តុះបណ្តាល និងវិក្រឹតការ, *សៀវភៅអប់រំបំណិតជីវិតស្តីពីបរិស្ថាន (*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ៖ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, ២០១៣), ៣៨។

[67] អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង, លេខ៣៦អនក្រ/បក, ២៧ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា៣។

[68] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៧៧។

[69] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៧៧។

អាចបង្កឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់មនុស្ស សត្វ ឬមានការបំផ្លិចបំផ្លាញ ដល់រុក្ខជាតិ និងបរិស្ថាន។[70] ជាទូទៅសំណល់ប្រភេទនេះ គឺមានប្រភពចេញពីឧស្សាហកម្ម ដូចជារោងចក្រធ្វើអាគុយ រោងចក្រធ្វើស័ង្កសី រោងចក្រផលិតថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត ឧស្សាហកម្ម ថ្នាំពេទ្យ ឧស្សាហកម្មថ្នាំលាប ឬរាល់រោងចក្រ ឧស្សាហកម្ម សហគ្រាសដែលប្រើប្រាស់សារធាតុគីមីច្រើន មន្ទីរពេទ្យ និងទីសត្តឃាត ជាដើម។ សំណល់ប្រភេទនេះ គឺមានផ្ទុកទៅដោយសារធាតុគីមី និងសារធាតុប្រកបទៅដោយគ្រោះថ្នាក់ដែលទាមទារឱ្យមាននូវវិធានការពិសេសក្នុងការទុកដាក់បានត្រឹមត្រូវ។ សំណល់ទាំងនេះរួមមាន ម្ជុលចាក់ថ្នាំ សំណល់លោហៈ ធុងថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត អាគុយចាស់ៗ និងថ្មពិល ។[71]

ទោះជាយ៉ាងណាក្តី សំណល់នៅតាមលំនៅដ្ឋានក៏អាចមានសារធាតុប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ដែរ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែមានកម្រិតតិចតួច។ រីឯវិស័យកសិកម្មវិញ ដោយសារបច្ចេកវិទ្យារបស់យើងនៅមានកម្រិតទាប កសិករភាគច្រើនបានប្រើប្រាស់ ថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិតដែលមានជាតិពុលខ្លាំង និងប្រើប្រាស់ជាតិគីមីដើម្បីបង្កើនទិន្នផលដំណាំ ដូច្នេះសារធាតុប្រកបដោយ គ្រោះថ្នាក់មួយចំនួនក៏ត្រូវបានកើតឡើងតាមរយៈវិស័យនេះផងដែរ។

កំណើននៃចំនួនប្រជាជន កំណើនកំរិតជីវភាពរស់នៅ កំណើននគរូបនីយកម្ម និងឧស្សាហកម្ម បានបង្កើននូវបរិមាណនៃសំណល់រឹងកាន់តែច្រើនឡើងៗ។ ការគ្រប់គ្រងការប្រមូល និងដឹកជញ្ជូនសំណល់រឹងនៅភ្នំពេញ គឺជាបញ្ហាដ៏គួរឱ្យព្រួយបារម្ភរបស់សាលាក្រុង ហើយក៏ជាកង្វល់របស់ក្រសួងបរិស្ថានដែលកំពុងខិតខំតាក់តែងច្បាប់សម្រាប់តាមដានអង្កេត និងត្រួតពិនិត្យការបំពុលឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព។[72] ប្រសិនបើមិនមានការគ្រប់គ្រងឱ្យបានត្រឹមត្រូវទេនោះ សំណល់រឹង គឺអាចជះនូវឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើសោភ័ណភាពទីក្រុង បរិស្ថាន សង្គមជាតិ សុខភាពមនុស្ស សត្វ និងរុក្ខជាតិ។ សំណល់រឹងជាប្រភព និងទីជម្រកនៃពពួកមេរោគឆ្លង ព្រមទាំងសត្វល្អិតចង្រៃជាច្រើន។ ទោះជាយ៉ាងណា សំណល់រឹងមួយចំនួនដែលមិនបង្កគ្រោះថ្នាក់ដូចជា សំណល់ផ្ទះបាយ ក្រដាសកាតុង ក្រណាត់ កែវ ផ្លាស្ទិក ជាដើមនៅពេលមិនទទួលបានការទុកដាក់ត្រឹមត្រូវ ឬត្រូវបានបោះចោលសំណល់រាយប៉ាយ គឺគ្រាន់តែបង្កឱ្យមានក្លិនស្អុយ ឬកកស្ទះប្រព័ន្ធលូ តាមរយៈការហូរនាំដោយទឹកភ្លៀងប៉ះពាល់ដល់សោភ័ណភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែចំពោះសំណល់រឹងប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ដែលមានផ្ទុកសារធាតុពុលវិញ គឺអាចជះឥទ្ធិពលអាក្រក់

---

[70] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២០ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p9670/។

[71] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៧៧។

[72] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី,* កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៧៥។

ដល់សុខភាពប្រជាជនដូចជាប៉ះពាល់ដល់ផ្លូវដង្ហើម កើតមានជម្ងឺសើរស្បែក និងជម្ងឺឆ្លងនានា (បាក់តេរី ឬវីរុសដែលបង្កឱ្យមានជម្ងឺជីវសាស្ត្រដូចជាប៉ារ៉ាសិត និងបាក់តេរីទាក់ទងនឹងជម្ងឺពោះវៀន និងក្រពះ) ពិសេសចំពោះអ្នករើសអេតចាយ ឬអ្នកក្រីក្ររស់នៅជុំវិញទីលានចាក់សំណល់រឹង គឺងាយនឹងទទួលរងគ្រោះថ្នាក់តាមរយៈការមុត ឬប៉ះពាល់សំណល់ដោយផ្ទាល់ ខណៈដែលកម្រិតនៃការយល់ដឹងពីអនាម័យ និងសុខភាពរបស់ពួកគេនៅមានកម្រិត។ លើសពីនេះទៅទៀត ទឹកសំអុយដែលចេញពីសំណល់នោះមានផ្ទុកពេញទៅដោយសារធាតុគីមីពុលនៅពេលជ្រាបចូលទៅក្នុងដីក៏អាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់គុណភាពដី ទឹក និងទឹកក្រោមដីបង្កជាការបំពុលទឹក និងដីផងដែរ។[73]

២.១.១.២.២. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំណល់រាវ

សំណល់រាវ គឺសំដៅលើវត្ថុរាវដែលបញ្ចេញពីប្រភពបំពុលចូលទៅក្នុងតំបន់ទឹកសាធារណៈ ឬបណ្តាញលូ ទោះបីជាបាន ឬមិនបានធ្វើប្រព្រឹត្តកម្មក្តី។[74] មិនខុសពីការបំពុលផ្សេងទៀតនោះទេ ប្រសិនជាគ្មានការគ្រប់គ្រងបានត្រឹមត្រូវ សំណល់រាវប្រាកដជានឹងបង្កឱ្យកើតមានឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានគួរឲ្យព្រួយបារម្ភទៅលើសុខភាពសាធារណៈ សោភ័ណភាពនៃទីក្រុង និងបរិស្ថាន។

សំណល់រាវដែលបញ្ចេញពីគ្រប់ប្រភពដូចជា លំនៅដ្ឋាន ឧស្សាហកម្ម មន្ទីរពេទ្យ ឬ អាចជាសំណល់សល់ពីការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម គឺសុទ្ធតែជាហេតុបង្កនាំឲ្យមានការបំពុលបរិស្ថាន។ សំណល់ទាំងនោះអាចជា សំណល់ពីការបន្ទោរបង់ ការបោកខោអាវ ការលាងបន្លែផ្លែឈើ ត្រីសាច់ សំណល់រាវចេញពីការបោកសម្អាតក្រណាត់នៃរោងចក្រកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ សំណល់ដែលសល់មកពីឧស្សាហកម្មគីមីដូចជា ឧស្សាហកម្មប្រេង ឧស្សាហកម្មតម្បាញ ឧស្សាហកម្មលោហធាតុ និងសំណល់ផ្សេងៗសល់ពីការវះកាត់រួមមានឈាម និងទឹករំអិល ជាដើម។[75]

មិនថាតិច ឬច្រើន កាលណាមានហេតុបង្ក នោះផលប៉ះពាល់ក៏នឹងកើតមាន។ ប្រសិនបើសំណល់រាវមិនទទួលបាននូវការគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវទេនោះការបំពុល ក៏ដូចជាផលប៉ះពាល់ជាច្រើននឹងកើតមានឡើងចំពោះសោភ័ណភាព បរិស្ថាន សុខភាពមនុស្ស សត្វ រុក្ខជាតិ។[76] ការចាក់ចោលសំរាមមិនបានត្រឹមត្រូវបង្កផលប៉ះពាល់ចំពោះមនុស្សផ្ទាល់ ដោយបង្កើតជាប្រភពដ៏ចម្បងដល់ការរីករាលដាលនៃជម្ងឺជាច្រើនប្រភេទដូចជា ជម្ងឺគ្រុនពោះវៀន គ្រុនចាញ់ រាគរូស ជាដើម។ មនុស្សអាចឆ្លងជំងឺទាំងនេះតាមរយៈការបរិភោគ ឬប្រើប្រាស់ទឹកដែលទទួលរងការបំពុល សត្វរុយ

---

[73] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២៥ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p9842/។

[74] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា៣។

[75] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២៥ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p7901/។

[76] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២៥ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p7901/។

និងភ្នាក់ងារចម្លងមេរោគផ្សេងៗទៀត ដូចជាសត្វជ្រូក ឆ្មា និងសត្វពាហនៈដែលដើរលុកលុយក្នុងគំនរសំរាម។ ចំពោះសារធាតុគីមីផ្សេងៗទៀតដែលមានប្រភពមកពីសំណល់ឧស្សាហកម្ម និងសំណល់ទីក្រុង គឺអាចចូលទៅក្នុងខ្លួនមនុស្សបានតាមរយៈការដកដង្ហើម ការបរិភោគ ឬការប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់។ ប្រសិនបើមានការជ្រាបចូលនូវមេរោគដែលកើតចេញពីសំរាម ឬកាកសំណល់ទៅក្នុងខ្លួនច្រើនមនុស្សអាចនឹងរងគ្រោះដល់ថ្នាក់បាត់បង់ជីវិតបាន។ ទោះបីជាការស្រូបចូលមានបរិមាណចំនួនតិចតួចក៏ដោយក៏អាចបណ្តាលឱ្យមានផលមិនល្អចំពោះសុខភាពបានដែរ។ រីឯផលប៉ះពាល់នៃការបំពុលដោយសំណល់រាវដោយប្រយោលវិញ គឺការបាត់បង់នូវធនធានទឹក ដី ខ្យល់ ដែលជាតម្រូវការចាំបាច់បំផុតសម្រាប់ទ្រទ្រង់ដល់ការរស់នៅរបស់មនុស្ស សត្វ រុក្ខជាតិ ។

២.១.១.២.៣. ហេតុបង្កនាំឱ្យមានការបំពុលដោយសំឡេង

សំឡេងចរាចរណ៍ សំឡេងយន្តហោះ សំឡេងរ៉ារថភ្លើង សំឡេងតន្ត្រី ឧបករណ៍បំពងសំឡេង និងម៉ាស៊ីននៅក្នុងរោងចក្រជាដើម គឺសុទ្ធតែជាប្រភពនៃការបំពុលដោយសំឡេង។ បើទោះជាមនុស្សភាគច្រើនគិតថា ការបំពុលដោយសំឡេងមិនសូវជាប៉ះពាល់ក៏ដោយ ក៏តាមពិតទៅវាអាចជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ខ្លាំងចំពោះជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃមនុស្សគ្រប់គ្នាបាន។

ការបំពុលដោយប្រភពចល័ត និងអចល័ត គឺជាប្រភពនៃការបំពុលដោយសំឡេង។ ការបំពុលដោយប្រភពចល័ត សំដៅលើប្រភពដែលស្ថិតនៅទីតាំងមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ពោល គឺមិនឈប់ស្ងៀមនៅនឹងមួយកន្លែង ឬជាក់លាក់ ដែលសំដៅលើការបំពុលដោយសំឡេងចេញពីយានយន្តនាវាដឹកជញ្ជូន យន្តហោះ គ្រឿងយន្ត និងគ្រឿងបំពងសំឡេងគ្រប់ប្រភេទ។ ខណៈដែលការបំពុលដោយប្រភពអចល័តសំដៅលើប្រភពបំពុលដែលចេញមកពីទីតាំងជាក់លាក់អចិន្ត្រៃយ៍មួយកន្លែង អាចជា រោងចក្រ សហគ្រាស កន្លែងកំសាន្ត ឬក្លឹបកំសាន្ត កន្លែងឈូសឈើ ផ្សារដែក ការដ្ឋានសំណង់ ជាដើម។[77] ជាក់ស្តែងនៅក្នុងខណ្ឌចំការមន គឺមានក្លឹបកំសាន្ត ឬកន្លែងខារ៉ាអូខេ រោងចក្រជាច្រើន ដូច្នេះអ្នកដែលរស់នៅក្នុងតំបន់នេះអាចត្រូវទទួលរងការបំពុលដោយសំឡេង។

រូបទី២៖ ផលប៉ះពាល់នៃការបំពុលដោយសំឡេង

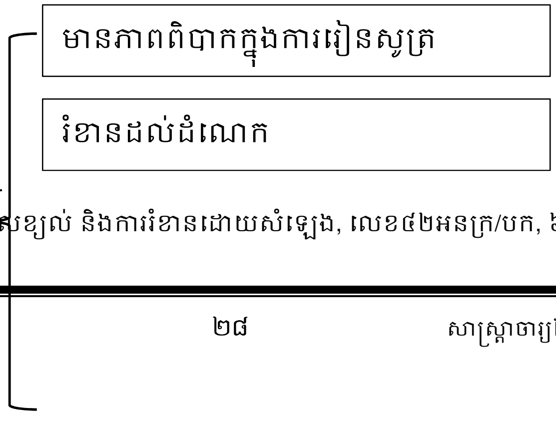

[77] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលខ្យល់ និងការរំខានដោយសំឡេង, លេខ៤២អនក្រ/បក, ៦ កក្កដា ២០០០, មាត្រា៣។

ផលប៉ះពាល់នៃការបំពុលដោយសំឡេង	
	ហ៊ឹងត្រចៀក
	មានជំងឺលើសសម្ពាធឈាម
	បំផ្លាញដល់ការចងចាំ

(ប្រភព៖ www.bayonweb.com)

រូបខាងលើមានផលប៉ះពាល់បី ដែលជាចំណុចសំខាន់នោះ គឺបញ្ហាហ៊ឹងត្រចៀក មានជំងឺលើសសម្ពាធឈាម និងបំផ្លាញដល់ការចងចាំ។ ដោយសារតែការបំពុលដោយសំឡេងមានមនុស្សមួយចំនួន ចាប់ផ្តើមជួបប្រទះបញ្ហាលាន់លឺសំឡេងហ៊ឹងរំខានជាប់ក្នុងត្រចៀកជានិច្ច ហើយបញ្ហានេះអាចបណ្តាលឱ្យបាត់បង់លទ្ធភាពនៃការស្តាប់។

ទន្ទឹមនឹងនេះក៏អាចកើតមានជំងឺលើសសម្ពាធឈាម ដោយសារវាមានឥទ្ធិពលអាចនឹងធ្វើឱ្យមនុស្សឈានទៅរកការវិវត្តន៍ជាមាននូវជម្ងឺលើសសម្ពាធឈាម និង បញ្ហាផ្សេងៗនៃបេះដូងដែលបញ្ជាក់ថា ការបំពុលប្រភេទនេះ ក៏អាចធ្វើឱ្យមនុស្សមួយចំនួនស្លាប់បានដែរ ។ លើសពីនេះការបំពុលដោយសំឡេងក៏អាចបំផ្លាញដល់ការចងចាំ និងសមត្ថភាពនៃញាណដឹងរបស់មនុស្សម្នាក់ៗជាពិសេស គឺកុមារតែម្តង។

២.១.២. យន្តការក្នុងការរៀបចំសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន

ការលើកកម្ពស់ទៅលើការរក្សានូវសោភ័ណភាព គឺពិតជាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលរាជធានីទាំងមូល ក៏ដូចជាក្នុងខណ្ឌមិនគួរមើលរំលង ក៏ព្រោះសោភ័ណភាព គឺជាភាពទាក់ទាញម៉្យាងជួយធ្វើឱ្យរាជធានី ឬខណ្ឌមានទេសភាពស្រស់ស្អាត និងជាទីគួរឱ្យចង់រស់នៅ។ ទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើឱ្យសោភ័ណភាពកាន់តែល្អប្រសើរឡើងនោះ វាមិនអាចខ្វះបានឡើយនូវកត្តាសំខាន់ ២ គឺ បណ្តាញខៀវ និងបណ្តាញបៃតង។

២.១.២.១. ការរៀបចំបណ្តាញខៀវ និងបណ្តាញបៃតង

ការរៀបចំបណ្តាញខៀវ និង បណ្តាញបៃតង គឺជាផែនការយុទ្ធសាស្រ្តមួយ ដើម្បីស្តារការ

អភិវឌ្ឍទាំងនៅកណ្តាលក្រុង និងនៅជាយក្រុងឱ្យមានភាពស្រស់បំព្រងតាមរយៈផ្ទៃទឹក និងដើម

ឈើ។[78]

២.១.២.១.១. បណ្តាញខៀវ

បណ្តាញខៀវ គឺជាធាតុមួយសម្រាប់ធ្វើការកែលម្អសោភ័ណភាពតាមរយៈការកែច្នៃទឹក។ បើក្រឡេកមើលទៅតាមទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៃរាជធានីភ្នំពេញទាំងមូលនោះនឹងអាចឃើញថា ក្រៅពីទន្លេក៏នៅមានបឹង ស្ទឹង ជាច្រើនទៀត។ បឹងជាច្រើនដែលហ៊ុំព័ទ្ធនៅជុំវិញរាជធានី គឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ដែលផ្ទៃទឹកត្រូវរក្សាទុក ដើម្បីការពារទប់ស្កាត់នូវបញ្ហាហានិភ័យនៃគ្រោះទឹកជំនន់។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ដោយសារតែភាពទន់ខ្សោយនៃប្រព័ន្ធលូក្នុងរាជធានីដែលមិនអាចហូរទាន់ពេលនោះ បានធ្វើឱ្យបឹងប្រែជាអាងស្តុកនូវទឹកភ្លៀងទាំងឡាយបណ្តោះអាសន្នផងដែរ។ ក្រៅពីនេះពួកវាបានផ្តល់នូវសម្រស់ផ្ទៃទឹកពណ៌ខៀវបន្ថែមលើទេសភាពបៃតង ធ្វើឱ្យទីក្រុងមានភាពទាក់ទាញបែបធម្មជាតិ។[79] ជាក់ស្តែងរដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមនបានព្យាយាមទប់ស្កាត់នូវរាល់សកម្មភាពចាក់ដីលុបបឹងធម្មជាតិបឹងត្របែក ដើម្បីបញ្ចៀសការជន់លិចផ្លូវមួយចំនួននៅពេលមានភ្លៀងធ្លាក់ខ្លាំងម្តងៗ។[80]

២.១.២.១.២. បណ្តាញបៃតង

បណ្តាញបៃតង គឺមានតួនាទីអមជាមួយនឹងបណ្តាញខៀវដើម្បីលម្អរំលេចនូវសម្រស់ធម្មជាតិយ៉ាងស្រស់បំព្រងរបស់រាជធានី ក៏ដូចជាចូលរួមក្នុងតំបន់កណ្តាលក្រុងដើម្បីលើកស្ទួយទេសភាពបៃតងដែលក្នុងនោះមានការពង្រីកដាំដើមឈើជាជួរៗតាមបណ្តាបណ្តោយវិថី សួនច្បារ និងទីលានលម្ហែកាយ ជាដើម ដោយការដាំនេះតម្រូវទៅតាមប្រភេទនីមួយនៃផ្លូវ ពោល គឺសមាមាត្រទៅនឹងទំហំផ្លូវ។[81] ការជំរុញឱ្យមានការពង្រីក និងរក្សាតំបន់បៃតង គឺសំខាន់ណាស់ដោយវាមិនត្រឹមតែជួយបន្ថែមសោភ័ណភាពរបស់រាជធានី ឬ ទីក្រុងឱ្យមានភាពកាន់តែទាក់ទាញប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏ប្រសើរចំពោះបរិស្ថាន និងសុខភាពផងដែរដោយដើមឈើ ឬតំបន់បៃតងជួយស្រូបយកឧស្ម័នពុលកាបូនិច ផ្តល់អារម្មណ៍ស្រស់ស្រាយ កាត់បន្ថយភាពស្មុគស្មាញ ងាយស្រួលដកដង្ហើមដែលធ្វើឱ្យអ្នករស់នៅជិតតំបន់នេះមានអារម្មណ៍ប្រសើរបំផុត។

ជាក់ស្តែងខណ្ឌចំការមនមានសួនច្បារជាច្រើនដែលក្នុងចំណោមសួនច្បារទាំងនោះសាលារាជធានីភ្នំពេញបានធ្វើការជួសជុលកែលម្អសួនច្បាររង្វង់មូលផ្សារដើមថ្កូវមានទីតាំងប្រសព្វរវាងផ្លូវ

[78] អ៊ុន សកក្កដា, "នីតិនគរូបនីយវិទ្យា" (សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច, ២០១២), ៥០។

[79] អ៊ុន សកក្កដា, "នីតិនគរូបនីយវិទ្យា" (សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច, ២០១២), ៥២។

[80] ខណ្ឌចំការមន, *កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៨-២០២០, ១៧។

[81] អ៊ុន សកក្កដា, "នីតិនគរូបនីយវិទ្យា" (សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច, ២០១២), ៥៣។

លេខ ៤៣០ ផ្លូវលេខ ៤៨៨ និងផ្លូវលេខ ១៦៣ ក្នុងខណ្ឌចំការមនដើម្បីលើកកម្ពស់សោភ័ណភាពរាជធានីឲ្យបានល្អប្រសើរថែមទៀត។[82]

២.១.២.២. វិធានការការពារ និងបញ្ហាប្រឈមក្នុងការអភិវឌ្ឍបរិស្ថាន

២.១.២.២.១.វិធានការការពារពាក់ពន្ធ័នឹងបរិស្ថាន

តាមរយៈការចាត់វិធានការការពារដ៏ត្រឹមត្រូវ និងអនុវត្តន៍យ៉ាងសកម្មទើបធ្វើឱ្យខណ្ឌចំការមនសម្រេចបាននូវសមិទ្ធិផលល្អប្រសើរគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដោយអាជ្ញាធរខណ្ឌបានចុះទៅត្រួតពិនិត្យផ្ទាល់ ក៏ដូចជាសហការជាមួយក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធស្វែងរកដំណោះស្រាយភ្លាមៗ ចំពោះបញ្ហាដែលបង្កឱ្យប៉ះពាល់ដល់សោភ័ណភាព ឬការបំពុលបរិស្ថានផ្សេងៗ។ វិធានការដែលបានចុះអនុវត្តន៍ទាំងនោះមានដូចជា អប់រំប្រជាពលរដ្ឋឱ្យយល់ដឹងពីការថែរក្សាបរិស្ថាន ការវេចខ្ចប់ និងការទុកដាក់សំរាមការរៀបចំប្រព័ន្ធបង្ហូរលូទឹកស្អុយ ដោយធ្វើការជួសជុលលូដែលមានសភាពចាស់ទ្រុឌទ្រោមឡើងវិញ និងស្តារមាត់លូ ប្តូរប្រព័ន្ធលូថ្មី រៀបចំ ដាក់លូថ្មីមានមុខកាត់ធំការទប់ស្កាត់រាល់សកម្មភាពចាក់ដីលុបបឹងធម្មជាតិបឹងត្របែក[83] ធ្វើការអប់រំផ្សព្វផ្សាយពីបរិស្ថានដល់ប្រជាពលរដ្ឋឲ្យបានដឹង និងចុះធ្វើការពន្យល់ណែនាំអំពីការវេចខ្ចប់ទុកដាក់សំរាមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងញែកសំរាមឱ្យបានល្អប្រសើរ។[84]

ទោះបីជាមានវិធានការការពារ និងមានការចុះត្រួតពិនិត្យសកម្មយ៉ាងណា ក៏បញ្ហានៃការបំពុលបរិស្ថាននៅតែឃើញកើតមាន ដែលបណ្តាលមកពីកម្រិតនៃការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខណៈដែលអ្នកខ្លះទៀតមិនព្រមឈប់ប្រព្រឹត្ត បើទោះជាបានដឹងពីផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃបរិស្ថានធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌ ឬតំបន់ដែលពួកគេកំពុងរស់នៅហើយក៏ដោយ។

២.១.២.២.២. បញ្ហាប្រឈមក្នុងការអភិវឌ្ឍបរិស្ថាន

បញ្ហាប្រឈមដល់ការអភិវឌ្ឍមានដូចជា ប្រជាពលរដ្ឋមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ ចំពោះការ
វេចខ្ចប់សំរាមឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ប្រព័ន្ធលូទឹកមិនទាន់ធ្វើការរៀបចំបានល្អដែលបណ្តាលឱ្យមានការកកស្ទះរួមទាំងបញ្ហាលិចផ្លូវនៅពេលមានភ្លៀងធ្លាក់ម្តងៗ ប្រឡាយទឹកបឹងត្របែកចរន្តទឹកហូរពុំទាន់លំនៅដ្ឋានច្រើនគ្មានដេប៉ូសំរាម (ផ្ទះជាន់លើគ្នា) ប្រជាពលរដ្ឋទុកដាក់សំរាមគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ក្រុមហ៊ុនស៊ីនទ្រីមកយកមិនទៀងទាត់ និងវិធានការរឿងផាកពិន័យនៅមិនទាន់ខ្លាំងក្លា។[85]

---

[82] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ២៨ ឧសភា ២០១៨, https://urbanvoicecambodia.net/maps/reports/view/9749។

[83] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ៣១។

[84] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ៥៥។

[85] ខណ្ឌចំការមន, *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន*, ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩, ២៦។

២.២. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលបរិស្ថាន

ក្រោយពីបានដឹងពីហេតុបង្ក និងផលប៉ះពាល់មួយចំនួនដូចរៀបរាប់ខាងលើហើយនោះ ដំណោះស្រាយ គឺជាកត្តាមួយដ៏ចាំបាច់ក្នុងការធានាបាននូវនិរន្តភាពនៃសោភ័ណភាពល្អ បរិស្ថានស្អាត។ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា វិធានការដោះស្រាយពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិជារួមត្រូវបានធ្លាក់ទៅលើសមត្ថកិច្ចរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួងបរិស្ថានដោយសហការជាមួយក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ[86] ហើយវិធានការទាំងនោះត្រូវប្រកបទៅដោយនិរន្តភាព និងស្ថិរភាព។[87] ការការពារបរិស្ថាន និងដំណោះស្រាយទាក់ទងទៅនឹងការបំពុលបរិស្ថានត្រូវស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១៨ វិច្ឆិកា ១៩៩៦ ។ ច្បាប់នេះមានគោលដៅជារួមដូចតទៅ ៖ ការពារ លើកកំពស់គុណភាពដល់បរិស្ថាន និងសុខភាពពលរដ្ឋតាមរយៈការទប់ស្កាត់ ការកាត់បន្ថយ និងការត្រួតពិនិត្យនូវរាល់ការបំពុល វាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថានមុននឹងចេញសេចក្តីសំរេចរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលចំពោះរាល់គំរោងដែលបានស្នើរឡើង ព្រមទាំងធានាឱ្យមានការអភិរក្សការអភិវឌ្ឍន៍ ការគ្រប់គ្រង និងការប្រើប្រាស់ដោយសមហេតុផលប្រកបដោយនិរន្តភាព និងស្ថិរភាពនៃធនធានធម្មជាតិ។ ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ នេះក៏បានលើកទឹកចិត្ត និងផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យសាធារណៈជនចូលរួមក្នុងកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ហើយបង្ក្រាបនូវរាល់អំពីទាំងឡាយណាដែលធ្វើឱ្យបរិស្ថានទទួលរងផលប៉ះពាល់។[88]

គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា ក្រៅពីស្ថាប័នរដ្ឋហើយនោះ សាធារណៈជន ក៏ជាបុគ្គលសំខាន់ដែលគួរចូលរួមក្នុងការដោះស្រាយនូវបញ្ហាបរិស្ថានក៏ដូចជាទទួលបាននូវពត៌មានផ្សេងៗពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិដោយមានការជំរុញលើកទឹកចិត្តពីសំណាក់ក្រសួងបរិស្ថាន។[89]

[86] ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ, លេខ នស/រកម/១២៩៦/៣៦, ២៤ ធ្នូ ១៩៩៦, មាត្រា ២។

[87] ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ, លេខ នស/រកម/១២៩៦/៣៦, ២៤ ធ្នូ ១៩៩៦, មាត្រា ៣។

[88] ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ, លេខ នស/រកម/១២៩៦/៣៦, ២៤ ធ្នូ១៩៩៦, មាត្រា ១។

[89] ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ, លេខ នស/រកម/១២៩៦/៣៦, ២៤ ធ្នូ ១៩៩៦, មាត្រា ១៦។

២.២.១. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលទឹក ដី និងខ្យល់

២.២.១.១. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលទឹក

នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មុននឹងឈានដល់ដំណោះស្រាយក្រសួងបរិស្ថានមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការត្រួតពិនិត្យនូវរាល់ការចាក់ចោល ឬការបង្ហូរចេញសំណល់រាវ និងវាស់គុណភាពនៃទឹក និងស្វែងរកប្រភពនៃការបំពុលមុនការចេញនូវដំណោះស្រាយពាក់ព័ន្ធ។[90] ការត្រួតពិនិត្យទៅលើការបំពុលទឹក គឺទប់ស្កាត់ និងកាត់បន្ថយនូវការបំពុល ដើម្បីការពារដល់សុខភាពមនុស្ស។[91] ការត្រួតពិនិត្យ និងស្វែងរករាល់ប្រភពបំពុល ក៏ដូចជាសកម្មភាពទាំងឡាយណាដែលបង្កឱ្យមានការបំពុលទឹកនៅតាមតំបន់សាធារណៈ គឺជាដំណោះស្រាយចំបងមួយដែលប្រសើរបំផុតដើម្បីធ្វើឱ្យបរិស្ថានទឹកជៀសផុតពីការបំពុល ហើយជាពិសេស គឺជួយកែលម្អបញ្ហាសោភ័ណភាពនិងប្រកបទៅដោយផាសុកភាពល្អក្នុងការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។ លើសពីនេះទៅទៀត ក្រសួងបរិស្ថានត្រូវរៀបចំកំណត់កម្រិតស្តង់ដាបរិមាណនៃការបញ្ចេញសំណល់រាវ ឬសារធាតុគីមីពុលគ្រប់ប្រភេទមុននឹងអនុញ្ញាតឱ្យបញ្ចេញពីប្រភពបំពុលនានា។[92]

ដើម្បីសម្អាត ក៏ដូចជារក្សាបាននូវអនាម័យល្អ បរិស្ថានស្អាត និងសោភ័ណ្ឌក្នុងទីក្រុង ការយល់ដឹងចូលរួមរបស់សាធារណៈជន គឺជាកត្តាចាំបាច់បំផុតដូចគ្នា។ ដូច្នេះគួរជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់សាធារណៈជនគ្រប់រូបតាមរយៈជាលក្ខណៈអប់រំ ផ្សព្វផ្សាយលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនានាដូចជា វិទ្យុ ទូរទស្សន៍ និងការបង្កើតទិវាបរិស្ថាន។

ម្យ៉ាងទៀត គ្រប់រោងចក្រ សហគ្រាស ឬក្រុមហ៊ុនគួរអនុវត្តន៍ការគ្រប់គ្រងកាកសំណល់ឱ្យបានល្អត្រឹមត្រូវ ដោយមិនត្រូវបង្ហូរចូលទៅក្នុងប្រឡាយទឹកតាមរយៈការបង្កើតអាងស្តុកទុកកាកសំណល់រាវរបស់ខ្លួន។ ស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ត្រូវរៀបចំផែនការឱ្យបានច្បាស់លាស់សំរាប់គ្រប់គ្រងសំណល់គ្រប់ប្រភេទ។ បើទោះជាបច្ចុប្បន្ននេះ ការចែងបទបញ្ញត្តិបានចេញរួចទៅហើយក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែមិនទាន់មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយទេ។ ហេតុដូច្នេះស្ថាប័នដែលត្រួតពិនិត្យ និងគ្រប់ម្ចាស់នៃប្រភពបំពុលទឹកត្រូវចូលរួមគោរព និងពង្រឹកច្បាប់នោះឱ្យបានកាន់តែប្រសើរឡើង។[93]

---

[90] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា១៨ និង មាត្រា១៩។

[91] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា១។

[92] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា២។

[93] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ៣០ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p6241/។

ការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់ថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត និងជីកសិកម្មគួរតែត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ និងបង្កើតច្បាប់គ្រប់គ្រងលើការស្តុកទុក ការវេចខ្ចប់ ការលក់ដូរ ការដាក់ផ្លាកយីហោ ការប្រើប្រាស់ និងការចាក់ចោល ក៏ព្រោះបង្កការបំពុលដល់បរិស្ថានខ្លាំងណាស់។ លើសពីនេះទៅទៀត ប្រជាជនគួរទទួលបានការអប់រំស្តីពីការប្រើប្រាស់ថ្នាំសំលាប់កត្តាចង្រៃដែលមានប្រភពពីធម្មជាតិជំនួសវិញ។[94]

២.២.១.២. វិធានការដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដី

យើងអាចការពារដីពីការបំពុល ដោយការប្រើប្រាស់សម្ភារៈតិចតួច ប្រើប្រាស់វត្ថុដែលឆាប់រលាយ និងសម្ភារៈដែលអាចប្រើប្រាស់ឡើងវិញបាន។[95] ម្យ៉ាងទៀតហេតុបង្កដែលនាំឱ្យមានការបំពុលដី គឺបណ្តាលពីកត្តាសំរាម កត្តាឧស្សាហកម្ម និងកត្តាកសិកម្ម ដូច្នេះការអប់រំប្រជាជនអប់រំដល់ប្រជាជនឱ្យយល់ដឹងអំពី ផលប៉ះពាល់នៃការបំពុលដី ការទុកដាក់វេចខ្ចប់សំរាមឱ្យបានត្រឹមត្រូវគោលការណ៍នៃការកាត់បន្ថយ ការកែច្នៃ និងការប្រើប្រាស់ឡើងវិញ ការកាត់បន្ថយការប្រើប្រើថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិត ឬកត្តាចង្រៃ កម្រិតនៃការប្រើប្រាស់ជីក្នុងសកម្មភាពកសិកម្ម ពិតជាសំខាន់ណាស់ក្នុងការកាត់បន្ថយបាននូវបញ្ហានៃការបំពុលដី។[96]

២.២.១.៣. វិធានការដោះស្រាយចំពោះការបំពុលខ្យល់

ការគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែងចំពោះបញ្ហានៃការបំពុលខ្យល់ គឺស្ថិតក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងបរិស្ថានដែលមានតួនាទីក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងអនុញ្ញាតលើការបញ្ចេញខ្យល់ដែលអាចផ្តល់តទ្ធិពលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានចំពោះបរិស្ថាន ដោយយោងតាមអនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលខ្យល់និងការរំខានដោយសំឡេង ចុះថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ២០០០ ។ គុណភាពរបស់ខ្យល់នៅទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ និងតាមដានជាប្រចាំដោយក្រសួងបរិស្ថាន។[97]

ការរារាំងចំពោះរាល់ការបញ្ចេញសារធាតុបំពុលទៅក្នុងបរិយាកាសដែលមិនឆ្លើយតបទៅនឹងកម្រិតកំណត់ស្តង់ដារ គឺជាកត្តាចំបងមួយក្នុងការកាត់បន្ថយការបំពុលខ្យល់។ ផ្សែងដែលបញ្ចេញពីឡដុត រោងចក្រផលិតលោហធាតុ រោងចក្រស៊ីម៉ង់ត៍ កំបោរ និងថ្មស្អុយ រោងចក្រផលិ

[94] ណូអែល អូប្រាយែន, *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី*, កែសម្រួល ទិន ពន្លក (ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥), ២៣៦។

[95] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ៣០ ឧសភា ២០១៨, https://audiopse.blogspot.com/2017/02/blog-post_25.html?m=1។

[96] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ៣០ ឧសភា ២០១៨, https://www.conserve-energy-future.com/causes-effects-solutions-of-land-pollution.php។

[97] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលខ្យល់ និងការរំខានដោយសំឡេង, លេខ៤២អនក្រ/បក, ៦ កក្កដា ២០០០, មាត្រា២៦។

តបេតុង សារធាតុគីមី និងសារធាតុបំពុលដែលបញ្ចេញពីប្រភពផ្សេងៗទៀតដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ខ្យល់បណ្តាលឱ្យទទួលរងនូវការបំពុល គឺត្រូវតែមានការកម្រិតកំណត់យ៉ាងត្រឹមត្រូវ ហើយច្បាស់លាស់ជាទីបំផុតមុននឹងអនុញ្ញាតឱ្យបញ្ចេញទៅក្នុងបរិយាកាស។[98] ឧទាហរណ៍ ៖ រោងចក្រផលិតស៊ីម៉ង់ត៍ កំបោរនិងថ្មស្អុយកម្រិតអតិបរមានៃការបញ្ចេញ គឺ ៥០០mg/m^3។ ចំណែកឯរោងចក្របេតុង គឺ ៥០០ mg/m^3។

ទោះជាយ៉ាងណា វិធានការសំខាន់ផ្សេងទៀតដែលជួយកាត់បន្ថយការបំពុលខ្យល់ គឺការកំណត់កម្រិតស្តង់ដារនៃការបញ្ចេញឧស្ម័នពីប្រភពចល័ត ដូចជាយានយន្តគ្រប់ប្រភេទដែលប្រើប្រាស់ហួសរយៈពេល ៥ឆ្នាំ គិតចាប់ពីឆ្នាំដែលផលិត និងយានយន្តគ្រប់ប្រភេទដែលបាននាំចូលថ្មីក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំដំបូងគិតចាប់ពីឆ្នាំដែលផលិត រួមទាំងចំពោះសារធាតុដែលអនុញ្ញាតឱ្យមាននៅក្នុងប្រេងឥន្ធនៈ និងធ្យូងថ្មដូចជា ស្ពាន់ធ័រ សំណ បង់សែន និងអ៊ីដ្រូកាប៊ូប្រហើរ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ដើម្បីដោះស្រាយ ឬកាត់បន្ថយបញ្ហានៃការបំពុលខ្យល់ដែលបណ្តាលមកពីកាកសំណល់ ផ្សេងៗបានយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពនោះក៏គួរមានការរួមជាចាំបាច់ពីសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ដោយពួកគេត្រូវចេះធ្វើការរៀបចំទុកដាក់កាកសំណល់ផ្សេងៗបានត្រឹមត្រូវ ហើយបញ្ឈប់សកម្មភាពដុតសំរាម។

២.២.២. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដោយសំណល់រឹងរាវ និងសំឡេង

២.២.២.១.វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដោយសំណល់រឹងរាវ

សំណល់មិនថារឹង ឬរាវនោះទេ គឺសុទ្ធតែអាចធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវសោភ័ណភាពនៃទីក្រុង ដោយបង្កផលប៉ះពាល់ទៅលើបរិស្ថាន ក៏ដូចជាបញ្ហាសុខភាពផងដែរ។ ដូច្នេះហើយទើបយុទ្ធនាការអប់រំនិងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ រួមទាំងអនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យលើការបំពុលផ្សេងៗត្រូវបានបង្កើតឡើង។

ជាទូទៅសំណល់ត្រូវបានគេបែងចែកជា ២ ប្រភេទដាច់ពីគ្នា គឺសំណល់រឹង និងសំណល់រាវ។

២.២.២.១.១. សំណល់រឹង

ការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹងនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានរៀបចំ និងអនុវត្តបន្ថែមដោយអនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ក្នុងនោះបានចែងទាក់ទងទៅនឹងការគ្រប់គ្រងសំរាមពីរប្រភេទ គឺសំណល់រឹងធម្មតា និងសំណល់រឹងប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់។ ហើយការរៀបចំចាត់ចែងសំណល់ទាំង ២ប្រភេទនេះត្រូវស្ថិតក្រោមការសម្រេចរបស់

[98] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលខ្យល់ និងការរំខានដោយសំឡេង, លេខ៤២អនក្រ/បក, ៦ កក្កដា ២០០០, មាត្រា៨។

ក្រសួងបរិស្ថានក្នុងការពិនិត្យលើការអនុវត្តន៍រៀបចំបោះចោល ប្រមូល ដឹកជញ្ជូន ស្តុកទុក កែច្នៃ កាត់បន្ថយ និងការចាក់ចោលសំរាម។[99]

ដោយឡែកការកើនឡើងនៃសំណល់រឹង គឺបណ្តាលមកពីកំណើននៃតម្រូវការក្នុងការប្រើប្រាស់របស់មនុស្ស។ ដូច្នេះការកាត់បន្ថយសំណល់រឹងក៏ផ្តើមចេញពីសកម្មភាពរបស់មនុស្សម្នាក់ៗផងដែរ ដោយបញ្ឈប់នូវសកម្មភាពបោះចោល និងដុតសំណល់រឹង ប្រើប្រាស់ផលិតផលដែលមានជាតិប្លាស្ទិក ហើយព្យាយាមកែច្នៃឡើងវិញ និងជាពិសេសយកសំណល់រឹងទៅធ្វើជាជីកំប៉ុសប្រើប្រាស់ក្នុងវិស័យកសិកម្ម។

រូបទី៣៖ វិធានការទូទៅដោះស្រាយក្នុងការបំពុលដោយសំណល់រឹង

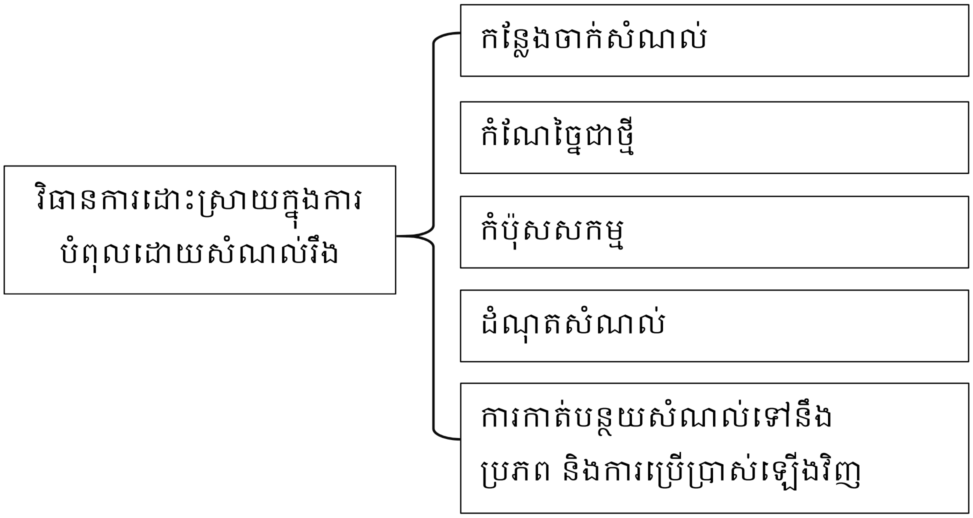

(ប្រភព ៖ បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី)

រូបខាងលើមានវិធានការ ៣ ដែលសំខាន់ និងងាយយកមកអនុវត្តន៍ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហានៃការបំពុលដោយសំណល់រឹង។ កន្លែងចាក់សំណល់ គឺជាវិធីមូលដ្ឋានមួយដែលនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនប្រើប្រាស់សម្រាប់បោះចោលសំណល់រឹងចេញពីទីក្រុង។ វាជាដំណើរការដ៏សាមញ្ញបំផុតមួយ ដោយកាកសំណល់រឹងនឹងត្រូវបានដឹកយកទៅចាក់ចោលនៅកន្លែងចាក់សំណល់ បន្ទាប់មកគេប្រើត្រាក់ទ័រឈូសដីដើម្បីធ្វើការបង្ហាប់ និងចាក់ស្រទាប់ដីពីលើដើម្បីកប់សម្រាម។ រីឯកំណៃច្នៃជាថ្មី ជាការញែករូបធាតុ ឬបំណែកចែកនៃសំណល់រឹងត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងវិធានការកំណៃច្នៃជាថ្មី

[99] អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង, លេខ៣៦អនក្រ/បក, ២៧ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា៦។

ដើម្បីដឹងប្រភេទនៃសំណល់រឹងណាដែលអាចយកមកធ្វើការកែច្នៃប្រើប្រាស់ឡើងវិញបានដូចជា លោហៈ កែវ និងក្រដាស ជាដើម។ ចំពោះកំប៉ុសសកម្មវិញ ទាក់ទងទៅនឹងការញែកនូវសំណល់សរីរាង្គ (សំណល់អាហារ ក្រដាស រុក្ខជាតិ) ចេញពីសំណល់អសរីរាង្គ ហើយសំណល់សរីរាង្គទាំងនោះត្រូវបានទុករហូតដល់បំបែកទៅជាផលិតផលសរីរាង្គសំរេច ឬ បំលែងទៅជាជីសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងវិស័យកសិកម្ម។

២.២.២.១.២ សំណល់រាវ

ការហាមឃាត់ដាច់ខាតចំពោះការចាក់ចោល ការបង្ហូរចេញសំណល់រាវពីរាល់ប្រភពបំពុលដែលមិនបានអនុវត្តតាមកម្រិតស្តង់ដារនៃការបញ្ចេញសំណល់រាវ គឺជាវិធានការមួយកាត់បន្ថយក្នុងការបំពុលដោយសំណល់រាវ។[100] ម្យ៉ាងទៀតដើម្បីធានាបាននូវការការពារសុខភាពមនុស្ស និងការអភិរក្សជីវៈចម្រុះនៅមុនពេលធ្វើការបញ្ចេញនូវសំណល់រាវពីប្រភពបំពុលនានាចូលតំបន់ទឹកសាធារណៈនោះ គឺត្រូវមានការអនុញ្ញាតសិន ហើយក្រសួងបរិស្ថានជាស្ថាប័នដែលត្រូវរៀបចំកម្រិតកំណត់ស្តង់ដារបរិមាណសារធាតុបំពុលនៅក្នុងសំណល់រាវ។[101]

ចំពោះផែនការយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ក្រសួងបរិស្ថានក្នុងការគ្រប់គ្រងសំណល់ទាំងរឹងទាំងរាវ គឺមានការរៀបចំគោលនយោបាយជាតិសម្រាប់ទប់ស្កាត់ និងកាត់បន្ថយការបំពុលបរិស្ថាន រួមជាមួយផែនការមេស្តីពីវិធានការចម្រុះនូវការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹងប្រកបដោយនិរន្តភាព។ ក្នុងនោះដែរ ក្រសួងបរិស្ថានក៏ព្យាយាមពង្រឹងទៅលើការអនុវត្តច្បាប់ លើកកម្ពស់ការអនុវត្តន៍កម្មវិធីកែច្នៃ និងការប្រើប្រាស់ឡើងវិញនៃសំណល់ បង្កើតកម្មវិធីកាត់បន្ថយបរិមាណសំណល់ និងបង្កើតទីលានចាក់សំណល់ប្រកបដោយបច្ចេកទេស ហើយមានអនាម័យ។[102]

២.២.២.២. វិធានការគតិយុត្តដោះស្រាយចំពោះការបំពុលដោយសំឡេង

ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវសកម្មភាពបង្កជាការបំពុលដោយសំឡេងនោះ ការអប់រំ និងផ្សព្វផ្សាយឱ្យប្រជាពលរដ្ឋយល់ដឹងពីបញ្ហានៃផលប៉ះពាល់ និងការកម្រិតកំណត់ស្តង់ដារនៃការបញ្ចេញសំឡេង គឺជាវិធានការដ៏សំខាន់។ ការបញ្ចេញសំឡេងពីប្រភពនានាដូចជា យានយន្ត ទីតាំងផលិតកម្ម រោងចក្រ សហគ្រាស ទីកន្លែងផ្សេងៗ ឬតាមលំនៅដ្ឋានដែលបង្កឱ្យមានការបំពុលសំឡេង គឺត្រូវហាមឃាត់ឱ្យបានដាច់ខាត។ ការកម្រិតកំណត់ស្តង់ដារនៃការបញ្ចេញសំឡេងពី

---

[100] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា៦។

[101] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩, មាត្រា៧។

[102] ចូលមើលលើកចុងក្រោយ ៣០ ឧសភា ២០១៨, http://www.healthcambodia.com/p7901/។

ប្រភពយានយន្ត ទីតាំងផលិតកម្ម និងកម្រិតស្តង់ដារសំឡេងជាអតិបរមាសម្រាប់ទីកន្លែងសាធារណៈ និងតំបន់លំនៅដ្ឋាន ក៏ត្រូវធ្វើឡើងផងដែរ។[103]

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ការរៀបចំនូវខណ្ឌ គឺជាកត្តាសំខាន់ដើម្បីសម្រេចបាននូវទិសដៅនៃភាពជោគជ័យរបស់ការរៀបចំក្រុងឱ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់ និងសោភ័ណភាពល្អ។ ការធានាបាននូវសណ្តាប់ធ្នាប់ និងសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌចំការមន គឺមានលក្ខណៈសំខាន់ណាស់ដើម្បីឲ្យការរៀបចំក្រុង និងការរស់នៅរបស់ប្រជាជនក្នុងតំបន់នេះមានភាពល្អប្រសើរស្របតាមលក្ខណៈស្តង់ដារ។ ដោយឡែកទោះបីជា

[103] អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលខ្យល់ និងការរំខានដោយសំឡេង, លេខ៤២អនក្រ/បក, ៦ កក្កដា ២០០០, មាត្រា៧។

មានការអភិវឌ្ឍន៍ក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែភាពខ្វះចន្លោះនៅតែមាន គឺថ្មីត្បិតតែខណ្ឌចំការមនបានធ្វើការរៀបចំហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបានច្រើនដូចជាការរៀបចំឲ្យមាននូវផ្លូវថ្នល់ លូ បង្គោលភ្លើងបំភ្លឺតាមផ្លូវ ប៉ុន្តែខណ្ឌនេះបាននឹងកំពុងជួបប្រទះនូវបញ្ហាសណ្តាប់ធ្នាប់ និងសោភ័ណភាព។

ដើម្បីធានាបាននូវការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់ក្នុងខណ្ឌនេះ ការស្វែងយល់អំពីបុព្វហេតុដែលនាំឲ្យមានការរៀបចំខណ្ឌដែលមានដូចជា កំណើនប្រជាជន ចរាចរណ៍ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ បានចោទជាបញ្ហាចំបងដែលបណ្តាលឲ្យមានការរៀបចំឡើង។ ជាពិសេសការរៀបចំតាមដងផ្លូវដែលបច្ចុប្បន្ននេះបញ្ហានៃការលក់ដូរតាមដងផ្លូវសាធារណៈរបស់អាជីវករមួយចំនួនបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ទៅដល់ការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់យ៉ាងខ្លាំង។ រីឯបញ្ហានៃការបំពុលបរិស្ថានវិញ គឺធ្វើឲ្យមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌនេះ។

ក្រៅពីការសិក្សាទៅលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ការស្វែងយល់ពីបញ្ហាបរិស្ថាននៅក្នុងតំបន់នេះក៏ជាកត្តាដ៏ចំបងមួយដែលជួយសម្រួលដល់ការរៀបចំបរិស្ថានឲ្យមានគុណភាពសមស្របសម្រាប់ការរស់នៅ និងសោភ័ណភាពល្អផងដែរ។ បញ្ហាបរិស្ថានចំបងជារួមក្នុងខណ្ឌមានដូចជា បញ្ហានៃការបំពុលទឹក ការបំពុលដី ការបំពុលខ្យល់ រួមទាំងបញ្ហាបំពុលដោយសំណល់រឹង រាវ និងសំឡេងដែលកើតចេញពីច្រើនប្រភពបានធ្វើឲ្យគុណភាពនៃការរស់នៅក្នុងខណ្ឌនេះធ្លាក់ចុះ។ ទោះជាយ៉ាងណា វិធានការដោះស្រាយនានាក៏បានភ្ជាប់មកជាមួយនឹងបញ្ហាទាំងនោះដែលជាគន្លឹះក្នុងការបង្កើនគុណភាពនៃបរិស្ថានដើម្បីរក្សាបាននូវសោភ័ណភាពល្អប្រសើរ។ លើសពីនេះទៅទៀត ប្រសិនបើមានការចូលរួមសហការគ្នារវាងរាជរដ្ឋាភិបាល ក៏ដូចជាអាជ្ញាធរ ក្រសួង ឬរាល់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ រួមទាំងប្រជាពលរដ្ឋនោះ ការរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់ ព្រមទាំងសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌនឹងទទួលបានជោគជ័យទាំងស្រុងជាក់ជាមិនខាន៕

អនុសាសន៍

ទោះបីជាមានការអភិវឌ្ឍច្រើននៅក្នុងខណ្ឌចំការមននេះក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែក៏នៅតែមានបញ្ហាចោទមួយចំនួនដែលប្រជាពលរដ្ឋចង់ឲ្យអាជ្ញាធរធ្វើការកែសម្រួលរួមមានដូចជាបញ្ហា ផ្លូវថ្នល់ ប្រព័ន្ធលូ ការលក់ដូរគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់តាមដងផ្លូវ អសន្តិសុខ និងភាពអសណ្តាប់ធ្នាប់ផ្សេងៗ។ រីឯបញ្ហាដ៏គួរឲ្យព្រួយបារម្ភមួយទៀតនោះ គឺបញ្ហានៃការគ្រប់គ្រងកាកសំណល់មិនបានត្រឹមត្រូវដែល

បង្កការបំពុលដល់បរិស្ថាន ហើយធ្វើឲ្យមានការកកស្ទះប្រព័ន្ធលូ ប៉ះពាល់ដល់សោភ័ណភាពនិងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងខណ្ឌ។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរធ្វើការអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៅលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវថ្នល់ និងប្រព័ន្ធលូសាធារណៈឲ្យមានលក្ខណៈកាន់តែប្រសើរ ក៏ព្រោះផ្លូវមួយចំនួនក្នុងខណ្ឌ គឺមានសភាពតូចចង្អៀតនៅឡើយដែលបណ្តាលឲ្យមានការកកស្ទះចរាចរណ៍ស្ទើររៀងរាល់ថ្ងៃ រីឯបញ្ហាស្ទះលូវិញគឺជាបញ្ហាប្រឈមដែលមិនគួរមើលរំលង ដោយបញ្ហានេះកើតមានឡើងមិនមែនតែនៅក្នុងខណ្ឌចំការមនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក្នុងរាជធានីភ្នំពេញទាំងមូលផ្ទាល់តែម្តង។ ក្នុងនោះដែរ អាជ្ញាធរដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ សូមជួយយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យបានខ្ពស់ ក៏ដូចជាចូលរួមក្នុងការស្វែងរកនូវវិធានការដែលមានប្រសិទ្ធិភាព ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានៃការបំពុលបរិស្ថានដែលបណ្តាលឲ្យបាត់បង់សោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌ និងត្រួតពិនិត្យទៅបញ្ហាសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ បន្ថែមផង។ លើសពីនេះទៅទៀត ក៏គួរធ្វើការរឹតបន្តឹងនូវការអនុវត្តច្បាប់ដោយពិន័យ ចំពោះរាល់សកម្មភាពល្មើសណាដែលបំផ្លាញដល់បរិស្ថាន។ ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និង ភ្នាក់ងារមានសមត្ថកិច្ចដែលរស់នៅក្នុងតំបន់សូមចូលរួមក្នុងការថែរក្សាការពារបរិស្ថាន និងសណ្តាប់ធ្នាប់ ដើម្បីផ្តល់ភាពកាន់តែល្អប្រសើរឡើងចំពោះសោភ័ណភាពក្នុងខណ្ឌ។ ការស្វែងយល់អំពីបរិស្ថាន គឺជាកត្តាសំខាន់ក្នុងការរក្សាបាននូវបរិស្ថានល្អ ដូច្នេះសូមអំពាវនាវទៅដល់គណៈដឹកនាំទាំងអស់ ដែលពាក់ព័ន្ធចូលរួមក្នុងការបង្កើតជាវេទិកាអប់រំណែនាំដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ហើយព្យាយាមធ្វើការផ្សព្វផ្សាយឲ្យពួកគេបានយល់អំពីសារៈសំខាន់នៃបរិស្ថាន ក៏ដូចជាចាប់អារម្មណ៍លើផលប៉ះពាល់នៃការបំពុល៕

គន្ថនិទ្ទេស

ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត

ច្បាប់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ, លេខ នស/រកម/០៥០៨/០១៧, ២២ ឧសភា ២០០៨។

ច្បាប់ស្តីពីផ្លូវថ្នល់, លេខ នស/រកម/០៥១៤/០០៨, ០៤ ឧសភា ២០១៤។

ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ, លេខ នស/រកម/១២៩៦/៣៦, ២៤ ធ្នូ ១៩៩៦។

ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរោងចក្រសិប្បកម្ម, លេខ នស/រកម/០៦០៦/០១៨, ២៣ ឧសភា២០០៦។

ច្បាប់ស្តីពីការវិសោធនកម្មច្បាប់ការគ្រប់គ្រងរោងចក្រសិប្បកម្ម, លេខ នស/រកម/១០១៤/០២៥, ២៣ តុលា ២០១៤។

អនុក្រឹត្យស្តីពីលិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់, លេខ៨៦អនក្រ/បក, ១៩ ធ្នូ ១៩៩៧។

អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធលូនិងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តកម្មទឹកកខ្វក់, លេខ២៣៥អនក្រ/បក, ២៥ ធ្នូ ២០១៧។

អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង, លេខ៣៦អនក្រ/បក, ២៧ មេសា ១៩៩៩។

អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក, លេខ២៧អនក្រ/បក, ៦ មេសា ១៩៩៩។

អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការបំពុលខ្យល់ និងការរំខានដោយសំលេង, លេខ៤២អនក្រ/បក, ១០ កក្កដា ២០០០។

សេចក្តីណែនាំស្តីពីការប្រើប្រាស់ផ្លូវថ្នល់, លេខ០១៥ផថ, ២០ មករា ២០០៤។

សៀវភៅ និងឯកសារផ្សេងទៀត

ខណ្ឌចំការមន. កម្មវិធីវិនិយោគបីឆ្នាំរំកិលខណ្ឌចំការមន. ឆ្នាំ ២០១៨-២០២០។

ខណ្ឌចំការមន. ផែនការអភិវឌ្ឍន៍៥ឆ្នាំរបស់ខណ្ឌចំការមន. ឆ្នាំ២០១៥-២០១៩។

ជួន ណាត. *វចនានុក្រមខ្មែរ* . ភ្នំពេញ៖ ១៩៦៧។

ឈុន ពហុ, *ប្រវត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសកម្ពុជា (មេរៀនសង្ខេប)* . ភ្នំពេញ, ២០០៤។

ណូអែល អូប្រាយែន. *បរិស្ថានសៀវភៅជំនួយស្មារតី.* កែសម្រួល ទិន ពន្លក. ភ្នំពេញ៖ ឥន្ទ្រីមាស, ២០០៥។

ចេង ច័ន្ទសង្ហារ. *នីតិរដ្ឋបាលទូទៅ.* រៀបរៀងដោយ ជួប បិតបេរឬទ្ធិ. ភ្នំពេញ៖ ២០១២-២០១៣។

នាយកដ្ឋានបណ្តុះបណ្តាល និងវិក្រឹតការ. *សៀវភៅអប់រំបំណិតជីវិតស្តីពីបរិស្ថាន.* ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ៖ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា៖ ២០១៣។

វ៉ាន់ឌី កាអុន. *សុបិន និងការពិត.* ភាគ២. ភ្នំពេញ៖ សមាគមកម្ពុជា-អាស៊ី, ២០១២។

អ៊ុន សកក្កដា. *"នីតិនគរូបនីយវិទ្យា".* សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច, ២០១២។

របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី១ស្តីពីការអនុវត្តការងាររបស់រដ្ឋបាលខណ្ឌចំការមន. លេខ ៨៥/១៨ របក. ភ្នំពេញ៖២០១៨។

ព្រឹត្តិបត្ររដ្ឋបាលរាជធានីភ្នំពេញលេខ១៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦។

គេហទំព័រ

គេហទំព័រ https://theculturetrip.com/middle-east/lebanon/articles/the-10-oldest-cities-in-the-world/

គេហទំព័រ http://islamic-arts.org/2011/damascus-history-arts-and-architecture/

គេហទំព័រ http://phnompenh.gov.kh/phnom-penh-city/history

គេហទំព័រ https://www.slideshare.net/khmer-sacrifice/1975-1979

គេហទំព័រ https://www.rfa.org/khmer/multimedia/after-khmer-rouge-11092017202904.html

គេហទំព័រ http://phnompenh.gov.kh/phnom-penh-city/facts/

គេហទំព័រ http://www.worldometers.info/world-population/cambodia-population/

គេហទំព័រ https://postnews.com.kh/hotnews/120869

គេហទំព័រ https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/pollution-and-waste/#ref-74643-2

គេហទំព័រ https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/water-pollution/

គេហទំព័រ http://www.healthcambodia.com/p6241/

គេហទំព័រ https://www.conserve-energy-future.com/causes-effects-solutions-of-land-pollution.php

គេហទំព័រ https://www.rfa.org/khmer/program/health/Health-effects-people-use-dirty-water-12152016033054.html

គេហទំព័រ https://audiopse.blogspot.com/2017/02/blog-post_25.html?m=1

គេហទំព័រ https://urbanvoicecambodia.net/maps/reports/view/9749

គេហទំព័រ http://www.un.org

គេហទំព័រ http://www.healthcambodia.com/p9670/

គេហទំព័រ http://www.healthcambodia.com/p9842/

គេហទំព័រ http://www.healthcambodia.com/p7901